

Institutt for historie og klassiske fag

Master i kulturminneforvaltning

Kulturkriminalitet under vann:

**En kvalitativ analyse av en kulturminne-rettssak,
og dens relevans for dagens forvaltning**

Jan Erik Taylor Busæt

Forside: Illustrasjonsfoto Jan Erik Taylor Busæt, 2008, Helgelandskysten

Forord

I arbeidet med denne oppgaven har jeg lært mye om hvordan jeg kan kombinere min tidligere bachelor i arkeologi med min master i kulturminneforvaltning. Min interesse for kulturminner under vann har alltid vært tilstedet og jeg er glad jeg kunne skrive om dette i min avslutning av studiet mitt på NTNU. Til tider har det vært vanskelig å finne det rette fokuset i oppgaven, og det har vært så mange interesse vinklinger, at det kunne gått flere retninger. Likevel er jeg veldig fornøyd med mitt endelige fokus, og håper oppgaven min kan være med på å fremme en diskusjon om problematikken den tar opp.

Som en start på takken min begynner jeg med mine foreldre, som alltid har vært der for meg, og som har latt meg ta mine egne valg i livet. De har støttet meg slik foreldre skal, og gitt meg mye kjærlighet og omsorg.

Jeg vil veldig gjerne takk min veileder gjennom semesteret, Ola Svein Stugu, for sine gode kommentarer og verdifulle kritikk, som hjalp å strukturere min oppgave på best mulig måte. Videre vil jeg gjerne takk min kjæreste Ingrid Eilertsen, som har vært en god støtte for meg gjennom hele arbeidet med oppgaven. De gangene det ikke virket som det skulle gå, eller jeg ble litt overveldet av mengden arbeid, var hun der til å dytte meg videre og gi meg kjærligheten jeg trengte for å tro på meg selv. En oppgave hadde heller aldri kunne blitt ferdigstilt uten en solid venn, som ser seg villig til å lese korrektur og gi gode råd om hva som mangler og hva som kan gjøres annerledes. Da vil jeg sende en stor takk til Inger Koa, for hennes kritiske blikk og gode tips. Jeg vil også gjerne takke Marianne Seim Abrahamsen for alle de gode lunsjene vi hadde. Der ble det diskutert mye faglig, og de var en viktig del av min hverdag på NTNU. Helt tilslutt vil jeg takke alle mine intervjuobjekt, som har gjort det mulig for meg å skrive denne oppgaven. Takk til Pål Nymoen, Ivar Aarrestad, May Britt Berg, Nils Aukan og til slutt, David Tuddenham, som har vært spesielt viktig i min utarbeidelse av denne oppgaven. Han gav meg mye av de kildene jeg har brukt, fra arkivet på Vitenskapsmuseet, og i tillegg hadde han skrevet arbeidsnotatet som ordentlig satt meg inn i saken, og la grunnlaget for utarbeidelsen av oppgaven.

Mitt håp med denne oppgaven er at den kan være et lite bidrag til en diskusjon som burde bli tatt videre. Det er et viktig tema som trengs å drøftes og diskuteres, slik at kulturminneforvaltningen og vårt rettsvesen best kan være rustet for å verne om våre kulturminner. Det skal også sies at jeg anser

denne oppgaven som del av en større tematikk angående de lovfestete skillene for kulturminner, som 1537 grensen for automatisk vern av gjenstander på land, og 100 års grensen for skipsfunn og deres last. Dette er en viktig og aktuell diskusjon, som har mye å si for fremtidig forvaltning.

Innholdsfortegnelse

1.0 INNLEDNING	7
2.0 FORVALTNING AV VÅRE KULTURMINNER	13
2.1 KULTURMINNELOVEN § 14	15
3.0 HOBBYDYKKERE KRISTIANSUND	17
3.1 TILTALTE SIN TID I KLUBBEN	19
4.0 KRISTIANSUND-SAKEN	21
3.1 UNDERSØKELSER OG BESLAG	22
3.2 NTNU-VITENSKAPSMUSEET SIN VURDERING AV SAKEN	24
3.3 DOMSAVGJØRELSEN	25
5.0 ETTERFORSKNING OG BRUK AV LOVEN I RETTSAKEN	31
5.1 KULTURMINNELOVEN OG RETTSAKEN	36
5.2 STRAFFELOVEN OG BRUKEN AV DEN	40
6.0 SYNSPUNKTER OG POSISJONER	43
6.1 ER DET DA EN SVAKHET I LOVEN?	44
6.2 STATENS RESSURSER	44
6.3 FEIL PARAGRAF	45
6.4 ANKE	46
6.5 KONSEKVENSER	46
6.6 INFORMASJON TIL DYKKERE	47
7.0 HVA SIER SAKEN OM DAGENS STÅSTED	49
KILDER	53
VEDLEGG 1: DOMSAVGJØRELSE	1

1.0 Innledning

I min masteroppgave vil jeg ta utgangspunkt i en konkret rettssak fra Nordmøre Tingrett den 12.januar 2005. Straffesaken omhandler en aktiv dykker, som ble tiltalt for brudd på § 255 i straffeloven og § 27, jfr § 14 av kulturminneloven, ved å ta opp gjenstander fra havnebunnen i Kristiansund og Molde havn. Denne rettsaken er interessant fordi den skapte et smutthull for å kunne unngå loven. Retten konkluderte med at gjenstandene var over 100 år og derfor potensielt fredet etter kulturminnelovens § 14, men retten kunne ikke konkludere med at de stammet fra skipsvraket som lå et stykke unna. Ved at de potensielt kunne vært kastet fra havna, var det ikke fredet likevel og ble returnert til dykkeren. Retten sa også at kml § 19 skulle vært anvendt for å område frede havna, slik at slike tvilstilfeller ikke skulle oppstå. Det ble uttalt av Pål Nymoen fra Riksantikvaren, som var vitne i saken, at han og de fem landsmuseene trodde kulturminnene var tilstrekkelig beskyttet av loven. I forvaltningspraksis er de det, men det viste seg å være en helt annen sak når det gjaldt strafferettslig forfølgelse. Videre kommenterer han i ettertid i en rapport for riksantikvaren angående kulturminner under vann at § 19 er en såpass omfattende prosess at det ikke vill blitt tid til å behandle mange slike saker i løpet av årene.¹

Interessen for dette området innen kulturminneforvaltningen utviklet seg fra praksisen min hos NIKU, hvor jeg fikk jobbe med starten på et prosjekt for å kartlegge nyere kulturminner (bygninger), som ikke er automatisk fredet og dermed en større utfordring å bevare og verne. Vi jobbet da sammen med NIKU for å dokumentere bygninger i Trondheim, og var hovedsakelig involvert i kartlegging av kjellere, som gir en indikasjon på hvor i byen det er gravd og hvor det ennå er mulig arkeologiske spor. Dette var del av forundersøkelser for et prosjekt ved navn “1537 – Brudd eller kontinuitet”, som skal belyse problematikken rundt 1537 grensen i det norske lovverket. Praksisen viste hvor tidskrevende og omfattende det er å skape en oversikt over dagens «skjulte» kulturminner og hvordan det er et viktig fremtidig mål å være bedre rustet til å beskytte disse mot eventuelle handlinger som avdekker gjenstandene. Valget av kulturminner under vann utviklet seg i fra disse grunnleggende prinsippene. Ved at loven er såpass spesifikk angående hvor gjenstanden kommer fra, illustrerer dette godt hvordan lovverket ikke alltid er like klart og tydelig som det kan virke i første omgang. Det kan ikke tas for gitt at den beskytter alle gjenstander som befinner seg

¹ Pål Nymoen og Dag Nævestad, «Hva blir borte av det vi ikke ser?», *Årlig tap og skade på kulturminner under vann, En status rapport med kartlegging av omfang, og forslag til langsiktige overvåkningsprogram*, Norsk Sjøfartsmuseum, Oslo Kopisten AS, 2006, s 43

under vann, som er over 100 år, og da er det stor fare for at mye kan gå tapt. Min interesse i feltet “kulturminner under vann”, stammer også fra min bakgrunn som arkeologistudent på bachelor nivå. Jeg har et mellomfag i maritim arkeologi, og interessen for å beskytte våre kulturminner under vann startet tidlige i min akademiske utdanning.

Jeg vil gjennom bruk av dokumenter som omhandler saken gi et bilde av hvordan saken forløpte fra den ble anmeldt til den endelige dommen ble satt. Disse dokumentene består av selve domsavgjørelsen, intern-dokument fra vitenskapsmuseet, brevvekslinger og uttalelser angående saken fra andre medier som lokalaviser og fagartikler. Disse kildene vinkles hovedsakelig fra kulturminneforvaltningens side, med noen få unntak av uttalelser av tiltalt i aviser. Sentrale forfattere som Michael Kahn og Jørn Holme vil med deres bøker omhandle kulturminnerett gi innblikk i hvordan loven er, og gi utdypende tolkning til hvordan lovverket behandles. I tillegg til dokumentene og faglitteraturen har jeg foretatt intervjuer med 5 sentrale personer involvert i saken. David Tuddenham fra Vitenskapsmuseet i Trondheim, som behandlet saken fra den ble tipset til museet og til den kom til retten. Ivar Aarstad i Riksantikvaren, involvert i etterdønningene av saken på vegne av Riksantikvaren. Pål Nymoen, Norsk sjøfartsmuseum, som var sakkyndig i saken. May Britt Berg, politiadvokat og aktor i saken. Til slutt intervjuet jeg Nils Aukan, som var politimann i Kristiansund på tiden. I tillegg var han aktiv dykker i dykkerklubben, og hadde kjennskap til både tiltalte og hvordan dykkermiljøet i Kristiansund var. Han var kalt inn som vitne i saken, og hadde også med fotodokumenteringen av beslaget å gjøre. Disse intervjuene ble alle foretatt over telefonen, med unntak av David Tuddenham som jeg var heldig nok å kunne intervju ansikt til ansikt. Han legger mye av grunnlaget for meg i oppgaven min da han kjenner saken godt og har vært delaktig i den fra begynnelse til slutt. En annen viktig kilde til hvordan saken fortonet seg er tiltalte i saken, men dessverre har det ikke lyktes å foreta et intervju med personen. Dette ville gitt litt mer dybde til gjennomgangen, og jeg kunne ha fått innblikk i hvordan saken artet seg fra den andre siden. Tiltalte sa i begynnelsen seg villig til intervju, men sluttet å respondere når det ble snakk om å avtale en tid for intervjuet. Hva grunnen til dette vet jeg ikke, men etter gjentatte forsøk på å nå han, bestemte jeg meg for å la vær å forfølge denne kilden. Det er noen par uttalelser i aviser av tiltalte som jeg bruker som sekundærkilder. Fokuset i oppgaven er likevel kulturminneforvaltningens rolle i dette, og hvordan de og påtalemyndigheten må forholde seg til slike lovbrudd som denne saken omhandler. Derfor er jeg ikke avhengig av et intervju med tiltalte for å belyse disse aspektene, og får likevel et godt innblikk i hva som gjør denne saken relevant.

Oppgaven er bygd opp ved å først lede leseren gjennom litt bakgrunn for forvaltningsapparatet vi

har her i Norge, og i tillegg skissere hvordan kulturminneloven § 14 ble slik den er i dag.

I kapittel 3 tar jeg for hobbydykkere og deres aktivitet de siste 30-40 årene. Da med fokus på deres interesse for arkeologi og hvordan de i starten var et viktig grunnlag for en fremtidige profesjonell marin arkeologien. Så går jeg kort inn på når tiltalte ble del av Kristiansund dykkerklubb.

Videre i kapittel 4 vil jeg gjøre en mer grundig gjennomgang av hele saken fra den begynte som et tips til Vitenskapsmuseet, og videre hvordan de forholdte seg til saken. Deretter blir det en beskrivelse av beslaget som ble gjort, og hvilke grunnlag som ble lagt til rette for å bygge en sak mot tiltalte. Til slutt i kapittelet vil jeg gå igjennom doms-avgjørselen til Nordmøre Tingrett og kommentere på de forskjellige punktene de satt opp for å begrunne sin endelige avgjørelse.

Kapitel 5 vil ta for seg mer om lovverket og hvilke paragrafer som gjør seg gjeldene i slike saker. Her vil jeg trekke inn lovkommentarer fra diverse forfattere som utgjør de 2 sentrale verkene til Jørn Holme: *Kulturminnevern, Lov, Forvaltning, Håndhevelse*. I tillegg tar jeg med Michael Kahns *Lærebok i kulturminnerett*.

Kapittel 6 vil omhandle alle synspunkter og posisjoner til personene jeg intervjuet. Her er det en blanding av forskjellig kompetanse i form av 3 sentrale aktører innen kulturminneforvaltning. David Tuddenham, Pål Nymoen og Ivar Aarrestad. I tillegg var de to førstenevnte vitner i rettsaken, og på den måten har de et konkret forhold til saken og dens kjerne. Aktor i saken, May Britt Berg, er intervjuet for å vite hva som var fokuset til påtalemyndigheten når de forfulgte saken. Det gir et bilde av hva som har gjort strafferettslige saker litt annerledes enn vanlig prosedyre for kulturminner. Tilslutt har jeg intervjuet Nils Aukan, som har vært sentral person i Kristiansund dykkerklubb, da som dykker og som marin arkeologisk kontaktperson for Vitenskapsmuseet. Han har i tillegg kjent tiltalte fra han ble aktiv i klubben, og vet mer om hvordan det har utviklet seg i klubben med henhold til tiltalte og generelt holdninger mot kulturminner under vann. Som tidligere politimann gir han og et bilde av sakens etterforskning, selv om han bare var litt delaktig med foto-dokumentering.

Tilslutt i oppgaven, kapittel 7, vil jeg komme tilbake til punktene som har blir kommentert i de forskjellige kapitlene, og legge frem hva saken egentlig har for en betydning for videre forvaltning av kulturminne under vann. Da med en avsluttende del, som redegjør for om lovverket er tilstrekkelige slik det står i dag, eller om det er behov for en endring eller en veiledning i form av en

forskrift.

Min hovedmetode for oppgaven er basert på intervju, og er dermed ikke en objektiv vurdering av rettssaken og lovverket, men et bilde av hvordan kulturminneforvaltningen ser på disse aspektene. Dette er mitt hovedfokus i presentasjonene av denne rettsaken, men vil bare gi et ensidig syn på hva som kan være problematikken rundet kulturminneloven § 14. Den veier ikke begge siden av saken likt, mye på grunn av vanskelighetene med å få til et intervju med tiltalte, men også på grunn av at jeg vil kartlegge hva som burde bli gjort av kulturminneforvaltningen, og ikke av dykkere og folk generelt.

Gjennomgangen av saken og dens utvikling vil gi et bilde at hvordan kulturminnekriminalitet blir behandlet i dagens samfunn, og hva som legges vekt på når slike saker oppstår. Ut i fra intervjuene og uttalelser angående saken, går jeg videre gi et bilde av hvorfor denne saken ble forfulgt, hva som gjorde at den skilte seg ut fra lignende saker, og hva som førte til den endelige dommen. Ved at jeg har analysert disse aspektene vil jeg kunne danne et bilde av hvor godt kulturminneloven er egnet for å beskytte alle kulturminner i vårt land, men også hvordan kulturminneforvaltningen står ovenfor dagens utfordringer og dilemmaer i beskyttelse av våre kulturminner. Ved å gå inn på denne prosessen og eventuelle andre «gråsoner», kan jeg danne et bilde av hvordan situasjonen er i dag for dagens kulturminneforvaltere og hva som er hemningen for tilstrekkelig vern i henhold til lovverket, forskrifter og generelt. Da med spesielt fokus på straffelover. Om disse er preventive, og om saker som blir anmeldt står sterkt i rettsystemet. Kulturminner under vann viser også hvordan skiftene tilstander kan påvirke lovverket. Ved at en gjenstand befinner seg under vann med en alder over 100 år, kan den være beskyttet av loven hvis kriterier om skipsfunn også er tilstedet. Hvis samme gjenstand befinner seg på land, er den ikke beskyttet av loven og trenger å være eldre enn 1537 for å få automatisk vern, eller den må vedtaksfredes, som er en omfattende prosess.

Saken i Kristiansund reiste en del spørsmål angående lovverket og rettens behandling av saken:

- Er det en svakhet i loven når det gjelder kulturminner under vann i nærheten av havner og land?
- Hvilke ressurser skal det sette inn i en strafferettsak?
- Ble det foretatt tiltale på rett paragrafer i loven?
- Hvorfor ble aldri saken anket videre i rettsystemet?
- Får rettsaken noen konsekvenser for forvaltningen og deres behandling av

kulturkriminalitet?

- Er informasjonen om regler og lovverket angående kulturminner allmenn kjent? Burde det bli bedre informert om?
- Hvem har egentlig meldeplikt når det gjelder løsfunn under vannoverflaten?

Dette er de sentrale spørsmålene jeg vil belyse med en gjennomgang av denne saken. Hovedfokuset vil være hva denne saken sier om beskyttelse av kulturminner under vann som befinner seg i havner og i nærheten av land. Jeg vil prøve så godt jeg kan med kildene jeg har til rådighet definere hva som egentlig sviktet i saken for påtalemyndigheten og kulturminneforvaltningen, og diskutere hva som kunne vært gjort annerledes i denne saken eller hva som burde gjøres i fremtidige saker med samme problematikk.

2.0 Forvaltning av våre kulturminner

De sentrale aktørene i vår beskyttelse av kulturminner og deres bevaring er delt inn i flere instanser her i landet. Disse har jeg skissert her ved bruk av Even Gaukstad sitt kapittel “*Hovedaktørene i kulturminneforvaltning*”, i boken til Jørn Holme “*Kulturminnevern: Lov, Forvaltning, Håndhevelse Bind I*” fra 2005.

Øverst i hierarkiet finner vi **Miljøverndepartementet**. Miljøverndepartementet utgjør regjeringens politiske sekretariat og innehar det overordnede ansvaret på dette arbeidsområdet. De utformer de politiske mål og overordnede retningslinjer, og skal avpasse forholdet mellom mål og virkemidler, påse at underliggende organer arbeider etter vedtatte mål og strategier og være klage- og kontrollorgan. Fra januar 2001 ble det etablert egen kulturminneavdeling i departementet for å styrke kulturminnevernet.² Under Miljøverndepartementet har vi flere instanser med forskjellige ansvarsområder. Riksantikvaren, De arkeologiske museene, De marin-arkeologiske museene/sjøfartsmuseene og fylkeskommunene. Kommunene har ingen ansvar etter kulturminneloven annet en meldeplikt etter kml § 25, sektorovergripende ansvar o.l, men har en sentral rolle som forvalter av plan- og bygningsloven. De aktuelle aktørene for Kristiansund-saken er Riksantikvaren, marin-arkeologisk museum/sjøfartsmuseum og Arkeologisk museum i Trondheim, som ikke har eget sjøfartsmuseum.

Riksantikvaren er det overordnede faglige organet for den øvrige forvaltningen. Det er et rådgivende organ og faglig sekretariat for Miljøverndepartementet og regjeringen innen sitt ansvarsområde. Samtidig er Riksantikvaren det sentrale utøvende organet som har ansvar for iverksettelse av den politikk Stortinget og regjering bestemmer. Riksantikvaren er også klageorgan for vedtak truffet av Fylkeskommune eller Sametinget.

Riksantikvaren overtok fra 01.01.2001 museenes ansvar som dispensasjonsmyndighet i forhold til alle automatisk fredete kulturminner og skipsfunn, jf ansvarsforeskriften av 9.2.1979 § 1 nr 1 (ved endring av 29.5.2000). Hensikten var å få et klarer skille mellom utgravingsarbeidet/forskningen og den rene forvaltning.

- Avgjøre forskningsutgraving for automatisk fredete kulturminner, løse kulturminner og skipsfunn (kml §§ 11 første ledd bokstav b, 13 første ledd og 14 annet ledd).

² Even Gaukstad & Jørn Holme, “*Hovedaktørene i kulturminneforvaltningen*”, i Jørn Holme (Red), *Kulturminnevern: Lov, Forvaltning, Håndhevelse Bind I*, 2005, Økokrim, 2 utgave. PDC Tangen as, Oslo, s 138

- Gi tillatelse til inngrep i skipsfunn (kml § 14 annet ledd).
- Fastsette finnerlønn for løse kulturminner og skipsfunn (kml §§ 13 og 14).
- Vedta fredning av båter – og dispensasjoner fra fredning – (kml §§ 14 a og 15 a).³
- Vedta områdefredning rundt fredete kulturminner (kml § 19).⁴

De marin-arkologiske forvaltningsmuseene/Sjøfartsmuseene forvalter marine kulturminner på sjøbunnen, og er et ungt forvaltningsområde. Ansvar et ivaretas av sjøfartsmuseene i Oslo, Bergen og Stavanger, samt de arkeologiske landsmuseene i Trondheim og Tromsø. Forvaltningen er først og fremst knyttet til skipsfunn, der kulturminneloven gir staten eiendomsrett til skipsfunn eldre en hundre år dersom det ikke er mulig å finne frem til noen annen eier (kml § 14).

Kulturminner under vann ble første gang gitt lovhjemlet vern da fornminneloven i 1963 ble utvidet til å omfatte skipsvrak eldre enn 100 år. Fra 1974 beskyttet loven også «tilbehør, last og annet som har vært ombord». Marin-arkeologiske undersøkelser er foretatt siden annen halvdel av 1960-årene, men marin-arkeologisk kompetanse spesielt knyttet til denne forvaltningen er først bygget oppe i 1990-årene. Disse museenes myndighet kan pr. 1.9.2004 etter ansvarsforskriften av 9.2.1979 i hovedsak oppsummeres til:

- Søke, registrere og vedlikeholde mv automatisk fredete kulturminner under vann (kml § 11 første ledd bokstav a).
- Gjennomføre utgraving som følge av tillatelse (kml § 14 annet ledd annet punktum)
- Avgjøre og forestå utgravingen av over 100 år gamle skipsfunn mv (kml § 14 annet ledd første punktum).
- Motta melding om funn, og avgjøre om funn kan overlates til finner eller grunneier (kml § 14 tredje ledd første og annet punktum).
- Forvalte statens eiendomsrett til skipsfunn mv (kml § 14 første ledd).

Riksantikvaren har ellers forvaltningsansvaret for fartøyvern.⁵

Forvaltning av skipsfunn er delt mellom Riksantikvaren, fylkeskommunene/Sametinget (for samiske kulturminner) og de marin-arkeologiske forvaltningsmuseer: Norsk Sjøfartsmuseum i Oslo, Stavanger Sjøfartsmuseum, Bergen Sjøfartsmuseum, Vitenskapsmuseet ved NTNU i Trondheim og Tromsø Museum ved Universitetet i Tromsø. Museene har blant annet ansvaret for registreringer,

³ Gaukstad & Holme, 2005 (I), s 139

⁴ Gaukstad & Holme, 2005 (I), s 140

⁵ Gaukstad & Holme, 2005 (I), s 144

kartlegging, utgravinger, konservering og forvaltning av statens eiendomsrett i forhold til skipsfunn. Museene har følgende regionale ansvar:

- *Norsk Sjøfartsmuseum* i Oslo har forvaltningsansvar for fylkene Østfold, Akershus, Oslo, Hedmark, Oppland, Buskerud, Vestfold, Telemark, Aust-Agder og Vest-Agder.
- *Stavanger Sjøfartsmuseum* har forvaltningsansvar for Rogaland fylke.
- *Bergen Sjøfartsmuseum* har forvaltningsansvar for fylkene Hordaland, Sogn og Fjordane samt Møre og Romsdal nord til og med Haram kommune.
- *Vitenskapsmuseet ved NTNU*, Trondheim har forvaltningsansvar for fylkene Møre og Romsdal fra og med Molde, Sør- og Nord-Trøndelag samt Nordland til og med Rana kommune.
- *Tromsø Museum*, Universitetet i Tromsø har forvaltningsansvar for fylkene Nordland fra og med Lurøy kommune, Troms og Finnmark samt Svalbard og Jan Meyen.⁶

2.1 Kulturminneloven § 14

§ 14. Skipsfunn.

Staten skal ha eiendomsretten til mer enn hundre år gamle båter, skipsskrog, tilbehør, last og annet som har vært ombord eller deler av slike ting når det synes klart etter forholdene at det ikke lenger er rimelig mulighet for å finne ut om det er noen eier eller hvem som er eier.

Vedkommende myndighet etter loven her kan - uten hensyn til hvem som er eier - grave fram, flytte, granske og ta opp ting som er nevnt i første ledd og sette i verk andre tiltak for å verne eller ta hånd om tingen. Slike tiltak, eller andre tiltak som kan skade tingen, kan verken eieren eller andre sette i verk uten tillatelse fra vedkommende myndighet, eventuelt på visse vilkår. Eier eller bruker av grunnen skal så vidt mulig varsles før tiltak etter dette ledd iverksettes. Bestemmelsene i § 9, § 10 og § 11 annet ledd får tilsvarende anvendelse.

Finner av ting som nevnt i første ledd plikter å melde funnet til vedkommende politimyndighet på stedet eller til vedkommende myndighet etter loven her. Når staten er eier kan vedkommende myndighet - etter at funnet er undersøkt - overlate det helt eller delvis til finneren eller grunneieren. Departementet kan skjønnsmessig fastsette en finnerlønn. Paragraf 13 tredje ledd får tilsvarende

⁶ Arild Lyssand, "Skipsfunn", I Jørn Holme (Red), *Kulturminnevern: Lov, Forvaltning, Håndhevelse Bind I*, Økokrim, 2. utgave. PDC Tangen as, Oslo, s 196

*anvendelse. Som finner regnes den som påviser et tidligere ukjent funn og gir melding om dette, jfr. tredje ledd.*⁷

Skipsvrak manglet et vern helt frem til en lovendring 22.3.1963, da skipsvrak eldre en 100 år i utgangspunktet ble statens eiendom. Fortidminneloven av 1905 og 1951 tok bare for seg vern av båter og skip som var fra før 1537. Dagens § 14 i kulturminneloven er et resultat av en lovendring 14.6.1974. Denne lovendringen var en konsekvens av en konflikt som omhandlet det nederlandske skipet *Akerendam* som ble forlist utenfor Runde i 1725. Det oppsto en konflikt om hvem som var eier av lasten⁸, da tre dykkere fant skipet i 1972 og mente at lasten ikke var regulert etter loven og dermed eierløst. Lasten besto av kister med sølv- og gullmynter. Saken endte med et forlik hvor dykkerne beholdt 75 % av myntene, den norske stat 15 % og den nederlandske stat 10 %. Dermed fikk man tilført *last og anna som var ombord* som del av loven i 1974.⁹ Miljødepartementet uttalte i 1974 også at alderen av båten eller skipet ikke skulle si noe om gjenstanden var beskyttet. Det vil si at selv om båten er under 100 år og lasten er over 100 år, skal den være beskyttet av loven.¹⁰

Kml § 14 stiller opp tre plikter i forhold til skipsfunn mener Lyssand:

- Hverken eier eller andre kan sette i verk tiltak som kan skade tingen, uten tillatelse fra vedkommende myndighet, jf § 14 annet ledd annet punktum. De har således plikt til å søke om tillatelse til å foreta inngrep i slike funn.
- Tiltakshavers undersøkelsesplikt i forhold til om det er skipsfunn i området før offentlig eller større private tiltak igangsettes, jf § 14 annet ledd siste punktum
- Finners meldeplikt, jf § 14 tredje ledd.¹¹

⁷ Kulturminneloven § 14

⁸ Jørn Holme, *Kapittel IV – Skipsfunn og fartøyvern*, i Jørn Holme (Red), *Kulturminnevern: Lov, Forvaltning, Håndhevelse Bind II*, 2005, Økokrim, 2 utgave. PDC Tangen as, Oslo, s 120

⁹ Holme, Holme, 2005 (II), s 123

¹⁰ Holme, Holme, 2005 (II), s 124

¹¹ Lyssand, Holme, 2005 (I), s 196

3.0 Hobbydykkere Kristiansund

Fra hobbydykkingens spede begynnelse på 1960-tallet, var det bare omkring 500 dykkere i Norge. Dette økte kraftig med årene og det regnes med at det er ca 30.000 dykkere i Norge i dag. I tillegg er det 3000-4000 nye dykkere hvert år. Stabiliteten med henhold til medlemskap i dykkerklubber er noe utrygg¹², og det har mange dykkere som ikke befinner seg innenfor klubber og organisasjoner. Dette gjør det verre å nå ut til alle dykkere i landet med henhold til informasjon angående kulturminneloven og hva som er viktig å være forsiktig med når det er snakk om gjenstandsfunn.

Miljøet i Kristiansund var også et aktiv dykkermiljø, med en sentral klubb som har drevet mye med maritim arkeologi fra 70-tallet og oppover. Med sentrale skikkelser som Nils Aukan, en av frontmennene for utviklingen av maritim arkeologi, har faget vokst fram fra et samarbeid mellom museum og hobbydykkere. I intervju med Nils Aukan, kom det fram mye om samarbeidet mellom dykkere og Vitenskapsmuset i Trondheim. Allerede i 1975 ble det arrangert et kurs, i sammenheng med utgraving av «Perlen», et skip som gikk ned ved Ladehamneren i 1781. Vitenskapsmuseet hadde regien, med hjelp fra Oslo Sjøfartsmuseum. Utgravingen gikk over 14 dager, og alt ble ikke dekt i denne korte perioden. Dermed ble det en ny utgraving i 1976, hvor Nils Aukan hadde regien for undervannsarbeidet.¹³ Med denne utgravingen, og flere som fulgte på i Kristiansund havn, ble kompetansen økt betraktelig og det etablerte seg en kyndig gjeng dykkere som aktivt var med i Kristiansund dykkerklubb. Dette var en viktig utvikling for maritim arkeologi som profesjon, og også en viktig erfaring for både dykkere og museum i Norge. Bruken av dykkere før det ble opprettet et fungerende profesjonelt forvaltningsapparat, var litt uheldig i følge Ivar Aarrestad fra Riksantikvaren. Han mener at vi nå har bedre undervannsarkeologi enn noen gang før, både faglig og forvaltningsmessig.¹⁴ Dermed er det ikke det sterke behovet for å involvere hobbydykkere lenger. Det må likevel legges vekt på at de var en betydelig aktør for utviklingen av maritim arkeologi.

Sportsdykkernes kartlegging og rapportering av sjøfunn har vært av stor betydning for kulturminneforvaltningen. Uten våkne sportsdykkere med den rette innstillingen, ville mange

¹² Nymoen og Nævestad, 2006, s 37

¹³ Intervju med Nils Aukan over telefon, 27. april

¹⁴ Intervju med Ivar Aarrestad over telefon, 14. april

kulturminner under vann fortsatt vært ukjent. Ved enhver dykkerutdanning blir det gitt opplæring i kulturminnelovens bestemmelser som omfatter marine kulturminner. Både Miljødepartementet og sjøfartsmuseene har dessuten gitt ut brosjyrer som gir god veiledning til sportsdykkere om regelverk, gjenstander som er fredet og dets alder. Det finnes også annen litteratur tilgjengelig på temaet. Alle som har tatt dykkersertifikat i Norge og/eller er tilknyttet en dykkerklubb, skal således ha kjennskap til regelverket om marine kulturminner. De fleste sportsdykkere driver sin hobby seriøst, hvor målet er spennende naturopplevelser – gjerne i kombinasjon med utfordrende dykk på skipsvrak.¹⁵ Mange dykkere i Norge har vært vant til at dette er noe de er delaktig i. «Holdningen til kulturminne under vann, som noe man har eiendomsrett til om man finner det, er fortsatt sterkt til stedet, på tross av informasjonsarbeid», i følge maritime arkeologer Pål Nymoen og Dag Nævestad, ved Norsk Sjøfartsmuseum.¹⁶ Dykkere i Norge har altså fått et slags forhold til at gjenstander under vann, er det greit å dykke etter. Ikke for å beholde, men for å dokumentere og gi videre til museene. Arkeologi er en vitenskap som, som ofte blir feiltolket til bare å handle om gjenstander, og at målet er å dekode gjenstanden, deretter utstille den. En veldig viktig del av arbeidet, har ikke blitt formidlet godt nok til folket generelt, det faktum at konteksten av gjenstanden er vel så viktig, hvis ikke mer essensiell enn selve gjenstanden. Museum vil ikke ha masse gjenstander inn, som de oftest ikke har kapasitet til å lagre eller å utstille. Denne mistolkningen kan også ha resultert i at dykkere ofte har fått beholde gjenstander som de har funnet etter de har meldt dem til museum og fått dem registrert. Nils Aukan kommenterte at de gjenstandene han hadde fått beholde av Vitenskapsmuseet, var ikke til hans odel og eie, men heller som oppbevarer eller kurator av disse, og de var fortsatt eid av den Norske stat.¹⁷ Dette viser en innsikt, som dessverre kan være manglende ellers i dykkermiljø.

Når det gjelder vrak generelt, mener de jeg har intervjuet at de fleste dykkere har respekt for loven. Dette er også et inntrykk som blir gitt når det blir reklamert om dykking, at dykkere setter stor respekt til vrak og at deres lokasjon skal være «urørt», og tilgjengelig for neste gruppe dykkere som vil se og oppleve det. Altså kan det virke som det er en liten gråsoner mellom vrak, som de fleste mener burde forbli uforstyrret, og gjenstander som kan ligge «for seg selv», og ikke alltid kunne kobles til vrak. Da kan de virke ubetydelige, og ikke nødvendigvis noe som er beskyttet av loven.

¹⁵ Lyssand, 2005 (I), s 199

¹⁶ Nymoen og Nævestad, 2006, s 36

¹⁷ Intervju Nils Aukan

3.1 Tiltalte sin tid i klubben

Tiltalte i Kristiansund-saken, ble aktiv i klubben i 1974, en liten stund etter de meste av det organisatoriske i Kristiansund havn var foretatt på 70-tallet. I begynnelsen var han interessert i å høre på de mer erfarne i klubben, og var med på utgravinger og slikt, han var jo interessert i historie, sier Nils Aukan. De foretok dykkinger sammen i begynnelsen, og de var venner. Etter hvert gikk han og en gruppe innenfor klubben, ut på tokter alene. De kom med gjenstander til Nils Aukan i begynnelsen, men det etter hvert kom frem at de hadde ulike syn på hvordan ting skulle foretas. Det ble tatt opp på mange møter i klubben, og det var jevnlig diskusjoner, sier Aukan¹⁸ Ellers er det vanskelig å få et bilde av tiltalte sin tid i klubben da jeg ikke har fått snakket med han selv. Det blir en kort skissering ut i fra intervjuet med Nils Aukan.

Tiltaltes hovedinteresse var flasker, og dette er noe som normalt ikke er av interesse for museum. Sannsynligvis ville alle disse ha blitt gitt tilbake til tiltalte så han kunne ha beholdt dem, etter registrering. Men andre gjenstander tiltalte hadde var mer i gråsoner, og noen nesten sikkert under beskyttelse av kulturminneloven § 14.

¹⁸ Intervju Nils Aukan

4.0 Kristiansund-saken

Høsten 2001 ble NTNU-Vitenskapsmuseet tipset om en hjemmeside, <http://radio.innfaer.com>, hvor det var lagt ut diverse gjenstander for salg, både på selve siden og linket videre til <http://www.qxl.com>, en auksjonsside på nettet. Flere objekter virket som de hadde en alder over 100 år. Noen av gjenstandene så ut til å komme fra skipsvrak, som skipsklokken preget med navnet «Fram 1885». På hjemmesiden ble det informert om at den ble tatt opp fra Ålesund havn. Noen av de andre gjenstander som var lagt ut for salg, var byggeplater fra fartøy eldre enn 100 år, samt en del eldre flasker som var tatt opp henholdsvis fra Kristiansund og Molde havn. Dette var alle gjenstander som kom fra sjøbunnen, og i og med at de hadde en alder over 100 år, og sannsynligvis har vært ombord i båter for deres deponering, er de da beskyttet av kulturminneloven.¹⁹

Kulturminneloven § 14 første ledd beskytter kulturminner under vann. Paragrafen lyder «*Staten skal ha eiendomsrett til mer enn hundre år gamle båter, skipsskrog, tilbehør, last og annet som har vært om bord eller deler av slike ting, når det synes klart etter forholdene at det ikke lenger er rimelig mulighet for å finne ut om det er noen eier eller hvem som eier.*»²⁰ Dermed virket det ganske klar for NTNU Vitenskapsmuseet og Bergen Sjøfartsmuseum at gjenstandene som lå ute for salg var brudd på kulturminneloven, da de med stor sikkerhet hadde tilhørt et skip.

Tredje ledd I § 14 henviser også til en meldeplikt ved funn av slike gjenstander som kan være fra skip og er over 100 år gamle, og det hadde ikke kommet inn noen registrering av disse gjenstandene til Vitenskapsmuseet på den tiden.²¹ Derfor sendte Vitenskapsmuseet i Trondheim og Bergen Sjøfartsmuseum, som forvaltere av de områdene gjenstandene hadde vært plukket fra, en anmodning til Nordmøre politikammer 24.10.01 om å etterforske saken.²² David Tuddenham uttalte i sitt intervju at det var ønsket at de skulle anmelde saken til politikammeret direkte, men grunnet at de ikke kjente saken eller omfanget på noen måte, sendte derfor en anmodning til politikammeret isteden, slik at de kunne etterforske og kartlegge hva saken egentlig dreide seg om.²³ I tillegg hadde Kristiansund politikammer kompetanse på marin arkeologi, i form av politibetjent Nils Aukan, som

¹⁹ David Tuddenham, *Brudd på kulturminneloven § 14 – sak mot tiltalte Kristiansund*, Intern dokument, Vitenskapsmuseet, Trondheim, skrevet 2001, s 1

²⁰ Kulturminneloven, Lov om kulturminner, 9.juni 1978, nr 50, § 14

²¹ Tuddenham, VM-dokument, s 3

²² Brev fra Vitenskapsmuseet til Nordmøre Politikammer “Mulig brudd på kulturminneloven § 14”, 24.01.01

²³ Intervju med David Tuddenham 15.april

hadde fungert som marin arkeologisk kontaktperson for Vitenskapsmuseet siden begynnelsen av 1970-tallet, og har gjennomført en rekke marin arkeologiske registreringer i Kristiansund og på Nordmøre, samt deltatt på og ledet flere utgravinger i regi av Vitenskapsmuseet i samarbeid med Kristiansund dykker klubb.²⁴

Det ble også nevnt i anmodningen at det kunne være et mulig brudd på kulturminnelovens § 23b; forbud mot utførsel av gjenstander eldre en 100 år uten departementets tillatelse, grunnet at nettsidene var knyttet opp mot utenlandske auksjonssider.²⁵

3.1 Undersøkelser og beslag

Kristiansund politikammer foretok husundersøkelser i tiltaltes hjem januar 2002. Under denne husundersøkelsen ble det tatt beslag av et utvalg gjenstander samt dykkelogger. Pål Nymoen, marin arkeolog på Norsk Sjøfartsmuseum, var sakkyndig og bisto i utvelgelsen av gjenstander for beslaglegging.²⁶ Nils Aukan, som var aktiv i dykkerklubben i Kristiansund, kjente tiltalte og hadde dykket med han før, det ble derfor diskutert lenge om han skulle være med på beslagleggingen, i fare for inhabilitet. Det ble tilslutt besluttet han kunne delta som kriminal-teknikker og fotograf, mens en kollega var leder for ransakingen. I tillegg var Pål Nymoen der som sakkyndig, og rollen til Aukan ville bare være å fotografere og dokumentere.²⁷ Med både Nymoen og Aukan som kjente godt til marin arkeologiske gjenstander, ble det dokumentert mange gjenstander som fylte kriteriene for å være over 100 år og stammet fra skip. Et totalbeslag var ikke fysisk mulig i forhold til den totale mengden som var i tiltaltes hjem, så det ble bare tatt et utvalg av de gjenstandene som med sikkerhet var over 100 år. NTNU- Vitenskapsmuseet ga tiltalte muntlig og skriftlig beskjed etter beslaget at gjenværende materialet ikke måtte flyttes før utfall av saken. Dette materialet ble kun foto-dokumentert, det ble ikke katalogisert nærmere da det i første omgang ville fokuseres på det beslaglagte materialet. Stilling til det øvrige materialet skulle tas når utfall av saken forelå.²⁸

Det oppsto litt konflikt i etterdønningen av beslaget, da tiltalte anmeldte Nils Aukan for å ha tatt seg

²⁴ Tuddenham, VM-dokument, s 3

²⁵ Brev fra VM til Nordmøre Politikammer

²⁶ Tuddenham, VM-dokument, s 3

²⁷ Intervju Aukan

²⁸ Tuddenham, VM-dokument, s 3

til rette under ransakingen, og skulle ha snoket i hans private saker og andre ting. Dette kaller Aukan bare tull og ment for å avlede søkelyset fra seg selv.²⁹ Avisen Tidenes krav sier de fikk tak i anmeldelsen, og at det gikk ut på at Aukan kommet tilbake etter ransakingen, og låst seg selv inn i huset til tiltalte. Tiltalte sa til avisen at han ville vite hva politimannen hadde gjort der, og om han hadde tatt seg inn for å hente noe.³⁰ Saken ble henlagt tvert sier Aukan. Denne personkonflikten som oppsto, var en mulig komplisering av rettsaken, men da jeg bare har foretatt intervju med den en part, Nils Aukan, vil jeg ikke gå videre inn på denne konflikten i oppgaven. Aukan var ellers ikke innblandet i saken på noen måte. Han lagde bare fotorapporten, mens kollegaer fortok selve etterforskningen, siden det var et bekjentskap mellom Aukan og tiltalte. Aukan sier dette kanskje var litt dumt, da det hadde vært en fordel med kjennskap til marin arkeologi for å kunne spørre de rette spørsmålene og at dette skapte en del hull i saken.³¹

En vurdering av dykkerloggen til tiltalte ble gjort, for å vise motivet for dykkingene. Loggene viste hvilke kunnskaper tiltalte hadde med henhold til lokalhistorie, og hvordan denne ble brukt til å oppsøke eventuelle funnrike områdene.³² David Tuddenham sier han er dyktig på lokal historie, og bruker samme metoder som arkeologer bruker til å jakte opp gamle havneområder. Han går inn i de skriftelige kildene, finner handelssteder, basert på mye trafikk. Deretter dykker han ut i disse havnene og finner masse spor etter all tidligere aktivitet. Han er veldig dyktig og kan sakene sine, og blir dermed nesten en “konkurrent” til arkeologene.³³ En del gjenstander som ble lagt ut for salg på nettet, samt materiale som ble beslaglagt i husundersøkelsen kan finnes igjen i loggen. Loggen gir derfor svært viktig informasjon om funnomstendighetene.³⁴ Dykkerloggen som ble tatt i beslaget dekker en tidsperiode fra 1988 frem til 2001, hvor det i dette tidsrommet utføres 940 loggførte dykk i Midt-Norge. Loggen gir ofte både en skriftelig beskrivelse av funnet og i noen tilfeller også et bilde. Dette er uvanlig i slike saker, at det har blitt dokumentert såpass nøye hva som har blitt tatt opp, og det ble følt at loggen kunne bidra med å avdekke hva slags motiv den tiltalte hadde med dykkene sine.³⁵

²⁹ Intervju Aukan

³⁰ Avisen Tidenes Krav, Ole T. Strand, “SEFO skal etterforske ransaking”, Kristiansund, tirsdag 15.oktober 2002

³¹ Intervju Aukan

³² Tuddenham, VM-dokument, s 4

³³ Intervju Tuddenham

³⁴ Tuddenham, VM-dokument, s 4

³⁵ Tuddenham, VM-dokument, s 4

3.2 NTNU-Vitenskapsmuseet sin vurdering av saken

Loggene ble gjennomgått av NTNU-Vitenskapsmuseet, og vurdert sammen med Riksantikvaren og Norsk Sjøfartsmuseum. Dette arbeidet avdekket i alt 237 registrert dykk med opptak av gjenstander med sikker eller sannsynlig alder eldre enn 100 år. I tillegg ble disse gjenstandene tatt opp i områder hvor deponering av gjenstander har sannsynlig forklaring ut i fra dumping/ fra fartøy. Loggen henviser også til direkte dykk ved skipsvrak. Et dykk i loggen kan inneholde flere gjenstander, og er derfor ikke et konkret tall på antall gjenstander tiltalte kan ha tatt opp fra sjøbunnen. Varierende kvalitet på loggen, gjør det heller ikke mulig å anse antall, da det ikke er både tekst og bilde av alle gjenstander i loggen, men det kan antas at tallet for gjenstander er vesentlig høyere enn selve dykkene. Gjenstandene det hovedsakelig dreier seg om er glassflasker, men omfatter også en god del andre gjenstander som keramikk, krukker, kritt Piper og annet. Loggen gir ikke alltid all informasjon om alder på gjenstandene, men noen ganger henvises det til konkret datering eller antagelse av alder. Ofte viser loggen heller til betegnelsene «gamle» eller «svært gamle». Siden tiltalte har god empirisk innsikt, legges det vekt på disse betegnelsene og det legges større mistanke til at gjenstanden er over 100 år. Ellers har alder blitt vurdert ut i fra bild materialet. I de ca 80 tilfellene hvor det ikke er bilde eller henvisning til alder i loggen, har det blitt vurdert at de gjenstandene ikke er dekket av kulturminnelovens § 14.³⁶

Loggen henviser ofte til sted for dykket, men disse er ofte upresise, da disse viser hvor dykket ble foretatt og ikke hvor selve gjenstanden ble tatt opp. Konteksten gjengis heller ikke. Maks dybde er oppgitt i loggen, og har blitt brukt til å vurdere hvor langt ut fra havnebassenget gjenstanden stammer fra.³⁷

I arbeidsrapporten skrevet av David Tuddenham, konkluderte Vitenskapsmuseet med at det var et stort antall gjenstander som er beskyttet av § 14 som ble hadde blitt tatt opp i løpet av årene. I tillegg mente Vitenskapsmuseet at meldeplikten ikke var blitt overholdt. Dette dokumentet var ment som et arbeidsnotat av saken for Vitenskapsmuseet og deres interne gjennomgang av tiltalte sin private logg. Den ble i tillegg levert til aktor for å peke ut dykkene Vitenskapsmuseet mente var relevante og interessante.³⁸ Antall gjenstander var ikke mulig å anslå nøyaktig, men husundersøkelsen viste også til et stort antall som det ikke var mulig å ta med på grunn av de

³⁶ Tuddenham, VM-dokument, s 4

³⁷ Tuddenham, VM-dokument, s 5

³⁸ Intervju Tuddenham

fysiske begrensningene. Noe kan også være omsatt da mange av gjenstandene er attraktive på markedet.

Vitenskapsmuseet mente at opptak fra de ulike havnene var i strid med kulturminnelovens bestemmelser og at nærheten til brygga ikke gjorde at gjenstandene ikke kom inn under § 14 i kulturminneloven. Loggen gjenspeilte at langt de fleste dykkene hadde stor aksjonsradius, og at gjenstandene da kunne blitt plukket også langt ute i havnen. Ett annet sentralt punkt som Vitenskapsmuseet kom frem til var bruken av spyleutstyr, som viser en viss grad for konkret og målbevisst prosedyre for å få tak i disse gjenstandene. Selv om dette skulle ødelegge kulturlag og andre viktige funnkontekster som gir mye, om ikke all av informasjonene om fortiden dagens arkeologer bygger sine teorier på. Dermed har det i følge Vitenskapsmuseet ikke bare vært brudd mot kulturminneloven § 14, 1 og 3 ledd, men også latt være å melde fra om inngrep i sjøbunnen, som er ett brudd på kulturminnelovens § 14, 2 ledd. Tiltalte med sin omfattende lokalhistoriske innsikt, systematiske empirien han viser i loggene, og bruken av dette i en målbevisst søken etter gjenstander i havneområder der funntettheten er stor, indikerer at det er ikke er tilfeldige plukkinger av gjenstander fra sjøbunnen, men en jakt etter konkrete gjenstander for eget bruk eller videre salg. Tiltalte har da heller ikke manglende kjennskap om deres potensielle alder. Kjennskap til kulturminneloven gis til alle aktive dykkere som er medlemmer av dykkerklubber, og tiltalte er ikke bare en hvem som helst dykker. Han har deltatt på havneutgravninger i regi av Vitenskapsmuseet/Kristiansund dykkerklubb, er sterkt historieinteressert og henviser ofte til Nils Aukan i loggene sine, da Aukan har fungert som en kontaktperson for dykkerklubben i bestemmelser av alder på gjenstander som blir tatt opp. Dermed kjente tiltalte til både hvilke gjenstander som er beskyttet av loven, og meldeplikten som følger disse gjenstandene.³⁹ Tiltalte hadde, etter hva Vitenskapsmuseet ser det, ikke overholdt meldeplikten som fremgår av kulturminneloven § 14 tredje ledd. Motivasjonen bak dykkene tyder på en sterk interesse i å samle flaskematerialet og maritime gjenstander, som også har blitt lagt ut for salg, og at denne motivasjonen har blitt satt før hensyn til lovverket og det som er best for kulturminnene.⁴⁰

3.3 Domsavgjørelsen

12 januar 2005 ble det avsagt dom straffesaken mot dykkeren fra Kristiansund, som var tiltalt for brudd på straffeloven § 255 og kml § 27,1 jfr § 14. Denne saken var en av de første sakene som ble

³⁹ Tuddenham, VM-dokument, s 17

⁴⁰ Tuddenham, VM-dokument, s 18

prøvet for retten etter at Økokrim kom med sine skjerpede retningslinjer.⁴¹

Dykkeren fra Kristiansund ble tiltalt på to punkter. Punkt I var brudd på straffelovens § 255, som omhandler vinning på andre sin bekostning, ved at de har fått løsøre gjenstander som ikke er rettmessig deres.⁴² Kravet fra kulturminneforvaltningen var at gjenstandene som tiltalte hadde plukket opp fra havnene og solgt på nett, tilhørte den norske stat. Dette i kraft av at de var over 100 år, kom fra skip, og ellers ikke hadde noen annen rettmessig eier. Hele tiltalepunktet la stor vekt på at påtalemyndigheten måtte bevise at gjenstanden faktisk var fra skip, da det stort sett var enighet om at de var over 100 år.

Punkt II av tiltalen gikk ut på brudd på kulturminneloven § 14, 3.ledd, meldeplikten i forhold til gjenstander nevnt i § 14, 1 ledd: *Staten skal ha eiendomsretten til mer enn hundre år gamle båter, skipsskrog, tilbehør, last og annet som har vært ombord eller deler av slike ting når det synes klart etter forholdene at det ikke lenger er rimelig mulighet for å finne ut om det er noen eier eller hvem som er eier.*⁴³ Det legges igjen opp til at gjenstandene må være over 100 år og kastet fra skip, for at tiltalen skal kunne opprettholdes. Påtalemyndigheten fikk da en stor oppgave med å bevise at alle gjenstandene var fra skip, slik at begge tiltalepunktene hadde validitet. Dette var i tillegg en straffesak der retten må være nærmere 100 % overbevist om at tiltalte var skyldig.

Aktor ville at tiltalte skulle dømmes til 20.000 kr i bot, subsidiert 20 dagers fengsel. I tillegg skulle gjenstandene som ble med i tiltalen inndrages, og saksomkostninger skulle dekkes. Forsvarer ville at tiltalte skulle frifinnes, subsidiert anses på mildeste måte.

Skyldspørsmålet ble da som aktor og forsvarer så det, hvorvidt beslaglagt materialet kom inn under kulturminneloven § 14, og dermed var statens eiendom. Aktor mente de klart var over 100 år, og kunne spores til skipsfunn. Forsvareren på sin side mente de var eierløse og dermed rettmessig kunne beholdes av eieren.

Retten la klart frem at det ikke er noe krav i § 14 om hvordan gjenstandene havnet i vannet, ut over kravet om å være fra skip, eller båt. De kan ha blitt dumpet eller kastet. Dette fremgår i forarbeidene til § 14. Det er heller ikke noe krav at gjenstandene må ligge i nærheten av skipsvrak for å være

⁴¹ Nymoene og Nævestad 2006, s 42

⁴² Nordmøre Tingrett, *Domsavgjørelse*, 12. januar 2005, Kristiansund, s 6, se vedlegg 1

⁴³ Tingrettsdom, s 6, se vedlegg 1

betegnet som skipsfunn. I tillegg er det en plikt til å melde til rette myndigheter om slike funn.⁴⁴ Gjenstandene som har blitt beslaglagt er det enighet om i retten at er over 100 år, og kan dermed være beskyttet av kulturminneloven.

Retten bemerket derimot at bevisbyrden blir problematisk når disse gjenstanden kan være funnet nær land, hvor det har vært bebyggelse og annen menneskelig aktivitet. I tillegg er gjenstandene av den natur at de kan ha blitt brukt både på skip og på land. Retten påpekte også at de var under den oppfattning av påtalemyndigheten mente at alle gjenstander under vann som er over 100 år er beskyttet av kulturminneloven, men at de ikke så noe grunnlag for en slik utvidet lovforståelse. Dette ble begrunnet av påtalemyndigheten med at det var forvaltningspraksis på området at alle kulturminner under vann ble ansett som beskyttet, før noe annet ble bevist.⁴⁵ Dette er videre bekreftet av både Pål Nymoen og Ivar Aarrestad. Forvaltningspraksisen er klar, og tvilen skal komme til gode for kulturminnene. Loven sin utvidet definisjon som omhandler alt av last, tilbehør og annet som har vært ombord, er der for å beskytte havnene og der står loven på trygg grunn. Forvaltningspraksisen er ikke forandret i ettertid av rettsaken, da det virker som det bare i strafferettslig sammenheng det er en svakhet mener både Nymoen og Aarrestad.⁴⁶ David Tuddenham sier også at forvaltningspraksisen vil bli stående slik den er i dag, og at det heller vil da fokuseres på å bruke tiltale på § 14, 2 ledd for å unngå at diskusjonen i retten omhandler hvor gjenstandene ble kastet fra.

Retten sier saken er spesiell og det er lite praksis på området. De legger også stor lit til at det tiltalte sier om hvor funnene er gjort er korrekt. Det er ikke ført bevis for at gjenstandene funnet i Kristiansund havn stammer fra skipsfunn.⁴⁷ Dette er det litt uenigheter om fra Nils Aukan sin side, som sier at det ble vektlagt mye feil i rettsaken og utelatt mye av motargumentene til Aukan. Blant annet hadde Aukan foretatt prøvegrøft i nærheten av land, og funnet så og si ingenting med unntak av moderne keramikk av gjenstander, men 100-200 meter ut finnes det derimot masse som ble kastet som ballast i tidligere tider. I tillegg ble det hevdet av tiltalte at det ikke hadde vært forlis i Kristiansund havn, noe som viste seg å være usant, da Aukan hadde med seg avisutklipp fra 1837 og 1842 som omhandler flere forliss i havneområdene. Slikt ser ikke ut til å være med i rettens domsavgjørelse, men er heller ikke redegjort for. I tillegg ble det sagt av tiltalte i retten første dag at

⁴⁴ Tingrettsdom, s 9, se vedlegg 1

⁴⁵ Tingrettsdom, s 10, se vedlegg 1

⁴⁶ Intervju Aarrestad og Intervju med Pål Nymoen over telefon, 14.april

⁴⁷ Tingrettsdom, s 10, se vedlegg 1

det som ligger i havnen er avfall som ble rodd ut i båt og kastet i vannet. Verken forsvarer, aktor eller dommere reagerte på det faktum at de faktisk er beskyttet av kulturminneloven, siden den dekker alt som kommer fra skip eller båt. Dette var “tabber”, som tiltalte fikk rettet opp, grunnet at en av dommerne i saken ble byttet ut etter første dagen, da han hadde vært mistenkt i en sak som omhandlet kulturminnekriminalitet.⁴⁸ Saken gjaldt skipet “Kværner”, som sank 3 år tidligere. Aktor May Britt Berg, mente dommeren måtte vike plass grunnet hensyn til folks oppfatning av rettsystemet. Hensyn til offentligheten og avisoppslaget kombinert med rettens strenge krav til upartiskhet var del av kjennelsen om hvorfor dommeren måtte vike fra sete sitt.⁴⁹

Retten la også vekt på at siden det ikke var en enkel sak å bestemme om gjenstandene kom fra land eller kastet fra skip, at forvaltningsmyndigheten kunne ha områdefredet havnen under § 19 i kulturminneloven. Dette hadde ikke blitt gjort og Nymoen uttalte i retten at han stolte på at lovverket var tilstrekkelig for å ivareta kulturminnene.⁵⁰

Retten mente også at selv, om meldeplikten etter kulturminneloven § 14, 3 legg ansvar på finneren som den som er meldepliktig, har Kristiansund dykkerklubb heller fokusert på at de gjenstandene som ble funnet skulle tas med til Nils Aukan for datering og eventuell registrering hvis det var en lovbeskyttet gjenstand.⁵¹ Dette hadde tiltalte gjort mente retten. Aukan sier dette var tilfellet i starten, men at det etter hvert tok slutt. Aukan mistenkte tiltalte for å ikke ha tatt med alt han fant, og det oppstå litt dårlige relasjoner mellom dem.⁵² Tiltalte uttalte også at de gjenstander som ble funnet av han og Nils Aukan, da de dykket sammen i tidligere år, som flasker, potter og kritt Piper aldri ble vurdert registrert av noen av partene. Denne påstanden ble ikke tilbakebevist av Aukan i retten, sier domsavgjørelsen.⁵³ Aukan legger imidlertid frem en helt annen historie i intervju med han, og den han mener at hans motargumenter ikke ble tatt med i domsavgjørelsen. Angående registrering av gjenstander som de fant sammen, var det ikke slik at de registrerte gjenstandene med en gang de ble tatt opp av vannet. De ble tatt med hjem, fotografert, og kanskje tegnet av, og alt

⁴⁸ Intervju Aukan

⁴⁹ Tidens Krav nettavis, “Måtte vike sete”, Tore Dyrnes, publisert 06.11.2005 ~10.48, oppdatert 06.01.2005 kl 12:03, <http://www.tk.no/nyheter/article1399330.ece>

⁵⁰ Tingrettsdom, s 12, se vedlegg 1

⁵¹ Tingrettsdom, s 12-13, se vedlegg 1

⁵² Intervju Aukan

⁵³ Tingrettsdom, s 13, se vedlegg 1

dette tok tid.⁵⁴ Vitenskapsmuseet har hatt ett godt samarbeid med Nils Aukan gjennom årene og han har vært flittig til å registrere og melde fra om funn. Dette kom frem i intervju med David Tuddenham, som også forteller at det faktisk måtte bes om at antall meldinger ble bremsset litt da de ikke hadde kapasitet til å ta imot såpass mye gjenstander.⁵⁵ Dette er bekreftet av Pål Nymoene i retten og i intervju med han. § 14, 3 ledd skal ikke tas så bokstavelig at det meldes fra om alt man finner og som ligger i vannet sier Pål Nymoene, men at det ikke betyr at det kan tas opp ting og selges på nettet uten å ta kontakt med riktig myndighet for å avklare hva det er og om det er beskyttet.⁵⁶ I tillegg er gjenstandene i seg selv av mindre verdi enn selve kulturlaget de ligger i, som er veldig viktig for dagens arkeologer. Dette er da også en av de mer ironiske sidene ved saken. Selv om tiltalte var tiltalt for flere gjenstander enn bare flasker, var dette hovedinteressen hans, og han hadde over 2000 stykker hjemme. Disse flaskene er av liten interesse for museene som ikke har kapasitet til slike mengder. Hadde tiltalte meldt de fra til museet, hadde han mest sannsynlig fått beholde størsteparten av samlingen. Salg på nettet, ville nok fortsatt vært en relativ negativ ting men tross for det ville han nok kunne beholde de.

Retten konkluderte med at det ikke kunne bevises at gjenstandene stammet fra skipsfunn, og en hver tvil skulle komme tiltalte til gode. I tillegg mente de hans åpenhet rundt funnene, og hans vitnesagn om at gjenstandene ble vist frem i klubben, viser at hans oppfatning av regelverket fremsto som gjennomtenkt. Han ble frikjent og fikk alle gjenstandene tilbake.⁵⁷

Påtalemyndigheten og kulturminneforvaltningen reagerte kraftig på at tiltalte ble frikjent, og mente sterkt at det var en uheldig dom. I tillegg mente de at den burde blitt anket. May Britt Berg vurderte en anke, men det ble ikke noe av. Hvorfor er ikke sikkert, men det kan spekuleres i om det ikke var villighet til å sette inn nye ressurser på saken. I tillegg, kom det frem i intervju med May Britt Berg at en anke ikke ville kunne forandre tiltale punktene, og at det da ville vært de samme tiltale punktene i en ny straffesak.⁵⁸ Dette kunne således ha endt på akkurat samme måte som første rettssak, og det ville gitt en enda sterkere domsavgjørelse av en høyere instans i rettsvesenet. Dette ville muligens vært mer destruktivt enn noe annet.

⁵⁴ Intervju Aukan

⁵⁵ Intervju Tuddenham

⁵⁶ Intervju Nymoene, 14

⁵⁷ Tingrettsdom, s 14, se vedlegg 1

⁵⁸ Intervju med May Britt Berg over telefon, 16.april

5.0 Etterforskning og bruk av loven i rettsaken

Saken mot dykkeren fra Kristiansund ble startet med et tips til vitenskapsmuseet, og de tok stilling til om de skulle anmelde forholdet. Dette valgte de å ikke gjøre grunnet de følte de ikke kjente saken godt nok, men la saken i hendene til politikammeret i Kristiansund. Altså kunne begge parter ha anmeldt forholdet. Hva som er vanlig varierer litt, men ofte er det museum eller forvaltningsinstitusjonene som foretar en anmeldelse, da de ofte er de som får tips inn om mulige brudd og er de som har mest kompetanse på feltet kulturminner. Politiet har ikke samme kunnskap om kulturminner og vern av disse, selv om det finnes unntak som vi ser i Kristiansund med flere politimenn aktive innen dykkermiljøet og som også vært med på utgravinger i tidligere år. I tillegg er det museum og forvaltningsinstitusjoner som har kontroll på om det er søkt om tillatelse for et inngrep.

Det er forskjellig måter marinarkeologiske materialet kan bli forstyrret, og skal man etterforske et mulig brudd på kulturminneloven må man tilpasse dette litt avhengig av situasjonen. Saker som kommer inn som tips kan være meldt ut i fra ferske spor eller observasjoner⁵⁹, slik at politiet kan undersøke åstedet etter spor og kanskje andre vitnesbyrd. Kan man ta noen på “fersken”, er det ofte en bedre sjanse til å få straffet gjerningspersonen.⁶⁰ I tilfeller hvor det er beslag av spesielt nye gjenstander som har blitt tatt opp, og i mindre grad eldre forhold, er det svært viktig at politiet er klar over hvor raskt treverk, tekstiler, metall og lær blir ødelagt hvis de blir tørre. Det er derfor viktig at de lar slikt bli liggende i saltvann/vann og deretter overlates til sakkyndig konservator.⁶¹ I rettsaken fra Kristiansund, var det snakk om mange forhold som skjedde lengre tid tilbake og i tillegg var det hovedsakelig snakk om flasker, slik at det ikke måtte sørges for å bevare gjenstandene under noen spesielle forhold. Andre ganger er det oppdagelse av skade i ettertid, hvor det da er ganske vanskelig å finne ut hva som har skjedd eller hvem som kan ha vært skyldig i bruddet. Er det en mulighet til å finne en potensiell gjerningsperson, vil det være viktig å avdekke hva som er deres motiv. Hadde de kunnskaper om at de var i områder med skip/gjenstander over 100 år, og visste de at de begikk et lovbrudd i gjerningsøyeblikket.⁶² Det kan ofte være vanskelig å bevises, men som i tilfellet med tiltalte dykker i Kristiansund – saken, kom det klart frem at han var

⁵⁹ Lyssand 2005(I), s 198

⁶⁰ Intervju Tuddenham

⁶¹ Lyssand 2005(I), s 199

⁶² Lyssand 2005(I), s 198

svært historieinteressert og kunne mye om hva som befant seg i havnen. Han hadde lang historie i Kristiansund dykkerklubb, og han og kameratene hans sa klart fra at de kjente til reglene angående beskyttede skipsvrak og skipslast.⁶³ Han hadde da ikke tatt opp gjenstander uten å vite om den potensielle meldeplikten eller lovverket som beskytter visse objekter, men var såpass informert han var sikker i sin sak på at det han hadde tatt opp ikke kom inn under noen lovverk.

Det er ofte lettere å påvise de objektive faktaene, som at det har oppstått skade eller at noe er fjernet fra et skipsvrak sier Arild Lyssand⁶⁴, da ofte hvis det er tatt opp gjenstander som klart virker å høre til et skipsvrak i nærheten. Problemet i denne rettsaken var at det ikke var noen klare skipsvrak i området. Tiltalte benektet at det noen gang hadde vært vrak i området, men Nils Aukan sier de har funnet delvise skipsvrak, og hadde også med i retten avisutklipp fra 1800-tallet som beskrev skipsforlis i Kristiansund havn.⁶⁵

Den norske skjærgården er ett attraktivt dykkermål, og en del dykkere har lyst til å sikre seg noen minner fra stedene de dykker. Som oftest vil ikke gjenstanden i seg selv ha en stor økonomisk verdi, men heller ha en kulturhistorisk verdi, slik at det ofte ikke er for vinningens skyld at det blir vrakplyndret litt i våre tider. Politiet blir ofte koblet inn når det er blitt fjernet objekter fra beskyttete vrak/vrakområder,⁶⁶ eller det oppdages svært alvorlig eller mangfoldig brudd på kulturminneloven. Tiltalte hadde lagt ut gjenstander for salg på nett, som også gikk til utenlandske nettsider. Her ble det sett på som svært alvorlig at gjenstander som helt klart skilte seg ut som beskyttet av loven ble solgt videre. Ofte kan det være stor samleinteresse for gjenstander med tilsynelatende lav verdi. Etter beslaget hos tiltalte, ble det også avdekket et langt forhold med plukking fra havner og vann. Det var dette som gjorde at forholdet ansås som såpass alvorlig at det måtte forfølges. I forhold til vrakplyndring har Arild Lyssand satt opp noen punkter i boken til Jørn Holme:

- Hvor stammer beslaglagte gjenstander fra; er de fra skipsfunn og i så fall hvilket?
- Er funnet omfattet av 100-års regelen?
- Hvem har skadet et konkret skipsfunn
- Skadens omfang
- Burde gjerningsmannen skjønne at gjenstanden var eldre enn 100 år (derav omfattet av §

⁶³ Avisen Tidens Krav, Ole T. Strand "Tre år langt mareritt over, s 6-7, torsdag 13.januar 2005, Kristiansund

⁶⁴ Lyssand 2005(I), 199

⁶⁵ Intervju Aukan

⁶⁶ Lyssand 2005(I), 199

14)?

- Var gjerningsmannen i rettsvillfarelse?⁶⁷

De to første og de to siste punktene gjør seg gjeldene i Kristiansund-saken. Det kunne ikke bevises at noen av gjenstandene kom fra noe konkret skip, og det ble argumentert at de like gjerne kunne kommet fra land, eller ha blitt kastet fra land. Dette var det mye uenighet om, men saken kjerne ble at det måtte bevise med stor sikkerhet at de faktisk var skipsfunn. De mest håndfaste bevisene, som messingskipsklokken og byggeplatene, ble strøket da de ikke kunne bevises var tatt opp fra vannet av tiltalte. Det var enighet om at de andre gjenstandene var over 100 år, men altså ikke om de kom fra skip. Dette baserte seg på vitneutsagn, men med fokus på tiltalte og hans kamerater sine utsagn, da det virker som Nils Aukan ikke fikk lagt frem sin versjon på en måte som retten tok hensyn til.⁶⁸

Når det gjelder om gjerningsmannen burde skjønt at gjenstanden var over 100 år, så er et klart at tillate hadde all kunnskap han trengte for å ta en slik vurdering, og var det usikkerheter ble det i begynnelsen tatt med til Nils Aukan for datering. Han var da altså aldri i rettsvillfarelse, men mente at han hadde retten på hans side.

Arild Lyssand legger frem ytterlige flere punkter, som er relevant når det er sportsdykkere som er innblandet. Dette da i form av spørsmål som vil være aktuelle å spørre:

- Fritidsaktiviteter eller spesielle interesser/erfaringer som dykker
- Medlemskap i organisasjon eller forening.
- Deltaker på kurs om dykking - sertifikat (når og hvor)
- Kunnskap om lovverket som regulerer vernet av marine kulturminner.
- Hvor har det vært dykket?

Mistenktes motiv for å være i det aktuelle området hvor kulturminner befant seg?

- Ble det ført dykkerlogg, og hva ble eventuelt ført i denne (evt logg beslaglegges)
- Tillatelse fra havnevesen eller annen offentlig myndighet til å gjennomføre dykking i området.
- Eventuelt tidligere kjennskap til aktuelle marine kulturminner
- Dersom ikke dykkerstedet er markert med flagg – hvorfor?
- Utstyr og verktøy som er benyttet under dykking.

⁶⁷ Lyssand 2005(I), s 199

⁶⁸ Intervju Aukan

- Andre deltakere under dykking.
- Dersom gjenstander er fjernet – hvor gamle tror vedkommende at gjenstandene er?
- Dersom gjenstander er fjernet – hvor befinner gjenstandene seg?⁶⁹

Tiltalte var medlem av Kristiansund dykkerklubb, og hadde dykkersertifikatet. Med dette følger en innføring av kulturminneloven og hva den beskytter under vann. Det er også klart at han hadde en spesiell interesse for flasker og dette var det han hovedsakelig samlet på. Disse gjenstandene i seg selv var ikke hvorfor kulturminneforvaltningen reagerte, men mer omfanget av flasker (over 2000), at han hadde drevet med dette i mange år, og at det ble lagt ut gjenstander for salg på nett.

Hvor det ble dykket har vært det sentrale spørsmålet gjennom hele saken. Tiltalte har påstått at alt han har plukket opp har vært i nærheten av land, og at det aldri har vært ute i havnen. Likevel er det flere dykk i loggen som, selv om de ikke definerer områder, ble foretatt på relative dyp og gir ikke troverdighet til at de er funnet like ved land. Nils Aukan sa også at de aldri fant noen funn nært land med unntak av moderne avfall. Slik sett kan det ikke dokumenteres direkte hvor dykkene ble foretatt, men en diskusjon som alle intervjuobjektene har kommentert er kan det virkelig og vil det virkelig kastes en gjenstand 100-200 meter når man dumper den. Det ble også uttalt i retten av tiltalte at de rodde ut søppel som de dumpet lenger ut, i følge Nils Aukan. Dette ble det ikke tatt hensyn til i retten, med tanke på at dette er en innrømmelse av å ha brutt kulturminneloven, da gjenstandene befant seg i båt før de ble kastet på vannet. Aukan sier videre at dette var en av de “feilen” tiltalte fikk rette opp, da det ble byttet dommer etter første dag i retten.⁷⁰

Tillatelse for dykking i området er det ikke noe bevis for eller imot, men det virker som praksisen er at det kan dykkes i området. Det er likevel interessant at tiltalte nesten ble anmeldt for dykking i havnebassenget i Kristiansund av havnefogden, da han meldte fra om en minelignende gjenstand som lå i vannet. Når han ble spurt om han hadde gjort noe ulovlig ved å dykke i havnebassenget, sa han at det hadde blitt dykket her i 30 år. På stille dager og på søndager har det aldri vært noen problemer.⁷¹ Likevel har jeg ikke noen uttalelser eller konkrete kilder som sier noe om hva som kreves for å kunne dykke i havnebassengene i Kristiansund og Molde. Dette er nok avhengig av situasjoner og hva som skjer i havnen. David Tuddenham fortalte om at tiltalte ble anmeldt en gang

⁶⁹ Lyssand 2005(I), 199-200

⁷⁰ Intervju Aukan

⁷¹ NRK Innenriks, internettkilde printet ut, Pål Kristian Lindseth, publisert 20.07.2004 07.59, oppdatert 20.07.2004

etter at de hadde vært ferdig med en utgraving i Kristiansundhavn, hvor det var en dispensasjonssak for kulturlag som var vernet av kml § 14. Utbyggingen som skulle finne sted fikk klarsignal etter at Vitenskapsmuseet var ferdig, og det kom på plass store anlegg og anleggsmaskiner. Det var under disse maskinene, både i nattens mørke og på dagtid, at tiltalte dykket for å finne rester etter utgravingen foretatt av Vitenskapsmuseet. Havnevesenet fikk nys om dette og anmeldte han, da dette var til stor fare og det skal ikke dykkes under slikt oppsett uten tillatelse. Anmeldelsen gav likevel ikke uttelling i noe bot eller straff.⁷²

Utstyr kan si mye om hensiktene til en dykker, og viser hva slags “dykkerprofil” vedkommende har. Visse typer utstyr trengs når det skal løftes tunge gjenstander, komme til gjenstandene eller bare generelt når det ikke drives med tilfeldige dykking.⁷³ Tiltalte er brannmann, og hadde tilgang på spyleutstyr som han brukte for å penetrere kulturlagene til å komme til gjenstandene.⁷⁴ Dette viser jo en klar intensjon med dykkingen, og ikke noe hensyn til kildeverdien det utgjør for arkeologer. Han har i tillegg uttalt i en artikkel i Tidenes Krav, om hvordan en forunderlig lov har gjort at kommunen betalte over en million kroner for å lage en utstilling av potteskår og glassbrott. Dette var resultatet av en utgraving av Vitenskapsmuseet under Storkaia i Kristiansund, og tiltalte kan lite skjønne hvordan dette kan være av verdi for menigmann, og at det bare er av interesse for arkeologer.⁷⁵ En annen avisartikkel viser David Tuddenham med arkeologistudenter, som forteller om de spennende funnene i havnen, som blant annet besto av trøndersk keramikk og kritt Piper fra Nederland. Dette er ting som forteller mye om dagliglivet i byen og hvilke handelskontakter Kristiansund hadde med andre nasjoner og land sier Tuddenham.⁷⁶ Her ser vi et klart skille mellom fagmiljøet og det de vil oppnå med å forske på det enkelte vil kalle “søppel” fra fortiden. Det er gjenstandene i sin kontekst som forteller om hvordan livet var før i tiden. Dette er noe det kan virke som tiltalte ikke har forståelse for tiltross for at han er svært historie interessert og liker å samle på gjenstander. Det kan virke som motivene for dykkingen ikke er for å skape en bedre forståelse for hvordan livet var i eldre tider. Det er gjenstanden i seg selv om er viktige for ham, og han mener det er bare søppel han har, som ingen andre vil ha.

Lyssand skriver også at det er opp til vedkommende museum å avgjøre om gjenstanden er undergitt

⁷² Intervju Tuddenham

⁷³ Lyssand 2005(I), s 200

⁷⁴ Intervju Tuddenham

⁷⁵ Tidens Krav, Bjørn Ove Angvik, “Potteskår for millioner”, Kristiansund dato ukjent

⁷⁶ Tidens Krav, Maria Røbech Lillebo, “Spennende funn i havna”, Kristiansund, dato ukjent

100-års regelen. Det er også sakkyndig som vurderer om det funnet rett ved land stammer fra skip eller om det er mistet/kastet fra brygge/land.⁷⁷ Denne vurderingen ble ikke delt av retten, da de ikke gav disse ansvarende til kulturminneforvaltningen, men heller la tiltalte diktere hva som var hva.

5.1 Kulturminneloven og rettsaken

Arbeidsdokumentet til Vitenskapsmuseet legger vekt på at loven ikke spesifiserer «skipsvrak», men at loven skal omhandle alle gjenstander som har vært ombord i en båt. Deponeringsårsaken er heller ikke relevant. Gjenstandene kan ha blitt kastet eller dumpet. Da er alle gjenstander som har vært ombord i et fartøy beskyttet av loven, selv om de ikke er typisk for maritime gjenstander. Lovens utvidelse i form av setningen *“tilbehør, last og annet som har vært ombord eller deler av slike ting”* skal dekke alle slags gjenstander. Alle disse gjenstandene er meldepliktige i henhold til kulturminneloven § 14, 3 ledd.⁷⁸ Dette er da en av hovedproblemenestillingene i denne rettsaken. Gjenstandene påtelmyndigheten satt igjen med, etter at sentrale gjenstander som skipsklokke og byggeplater var strøket fra listen, var flasker og keramikk. Disse kan ha vært brukt både i båt og på land, og det er umulig å presisere med 100 % sikkerhet hvor de befant seg før de endte i vannet. Her blir det da vitneutsagnene som belyser dette, og da følte retten at det ikke var noen grunn til å tvile på tiltalte. Vurdering av hvorvidt området kommer inn under § 14 skal utføres av gjeldene myndighet for kulturminner under vann etter loven. Og her mener forvaltningen at alle gjenstander som befinner seg i havner skal anses som beskyttet av loven, da havner er typisk sted for lossing av fartøy. Det var dette retten var uenig om, og viser et klart skille i tolkningen av loven fra kulturminneforvaltningen og rettssystemet.⁷⁹

Alle de jeg intervjuet fra forvaltningen, Pål Nymoen, Ivar Aarrestad og David Tuddenham, mente klart at tvilstilfeller skal komme kulturminnene til gode. Og det gjør de i sivilsaker. Det er denne “falske” tryggheten som gjorde at forvaltningen trodde rettsaken skulle være grei, og man ville få det utfallet som var ønsket. Ivar Aarrestad er likevel uenig med retten, og mener de konkluderte på feil grunnlag. Med så lite praksis på området er det også vanskelig å vite om dette ville vært utfallet i andre lignende saker, men David Tuddenham sier han ikke har noen problemer med utfallet ut i fra

⁷⁷ Lyssand 2005(I), s 201

⁷⁸ Tuddenham, VM-dokument, s 1

⁷⁹ Tuddenham, VM-dokument, s 1

hvordan saken artet seg. Det var heller hvordan saken ble behandlet som var problemet.

Hovedårsaken til svikt i saken i følge Tuddenham var at det ble tatt ut tiltale på feil paragraf, og at det ikke ble samarbeidet godt nok mellom de forskjellige instansene for å få bygget opp en så solid sak som mulig.⁸⁰

Det er ikke mye rettspraksis på dette området og det er ikke mye å referere til. Økokrim har innhentet noen saker, og det viser seg i de fleste tilfeller at det er sportsdykkere som har vært etterforsket og noen ganger anmeldt. Typiske saker er heving av skipsankre og -kanoner. Andre gjenstander av kobber, messing, keramikk og glass. Mynter har også vært populære objekt for samlere.⁸¹ Likevel er det ofte at disse sakene ender med forelegg, sier Aarrestad. Han legger til at dette nok er den eneste rattsaken som går ut på spesifikk § 14.⁸²

Saken var spesiell fordi det hovedsakelig dreide seg om havnefunn, gjenstander tatt opp fra særlig Kristiansund og Molde havn. Om denne funnkonteksten heter det i domsavslutningen blant annet at:

«Retten vil imidlertid i denne forbindelse understreke at det ikke er noe krav etter § 14 at gjenstanden befinner seg på og / eller i nærheten av et skipsvrak for at den skal kunne rubriseres som "skipsfunn"».

«Poenget er at det i slike tilfelle kan by på bevismessige problemer å fastslå om gjenstanden stammer fra et skip og derved omfattes av kulturminneloven § 14, eller om den kommer fra land og derved faller utenfor samme lov.»

«I særdeleshet når funnet er gjort i sjøen, men nær land der det har vært eller er bebyggelse og / eller annen menneskelig aktivitet ikke minst når funnet som i denne sak, omfatter gjenstander som typisk kunne være brukt både av besetningen om bord på skip (eks. piper og emballasje som fl asker o.l.) og i ordinære husholdninger på land.»⁸³

Retten la stor vekt på at tiltalte snakket sant om hvor han hadde fått tak i gjenstandene. Så selv om de var enige i at etter-reformatoriske kulturlag i havner og ankerplasser kom under § 14, ble det lagt mer vekt på at gjenstandene faktisk ikke var fra slike kulturlag, men heller plukket i nærheten av land. Slik sett fikk han beholde funnene sine. De konkluderte med at i havner er det vanskelig, og

⁸⁰ Intervju Nymoene, Aarrestad, Tuddenham

⁸¹ Lyssand, 2005 (I), s 197

⁸² Intervju Aarrestad

⁸³ Tingrettsdom, s 10, se vedlegg 1

vil oppstå tvilstilfeller. Er det tvil, skal den komme tiltalte til gode.⁸⁴

*«I denne sammenhengen bemerkes at forvaltningsmyndigheten kunne ha foretatt områdefredning av havna i Kristiansund etter kulturminneloven § 19 og derved brakt klarhet i de tvilstilfelle som kan oppstå ved løsfunn eller fastsatt med bindende virkning hva som er løse kulturminner etter kulturminneloven § 14 ved en analogisk anvendelse av bestemmelsen i kulturminneloven § 12.2. ledd 1 pkt. jfr. Jørn Holme i “Kulturminnevern” pkt 7.5.1.2”.*⁸⁵
§ 19. Fredning av område rundt et fredet kulturminne.

Departementet kan frede et område rundt et fredet kulturminne og skipsfunn som nevnt i § 14 så langt det er nødvendig for å bevare virkningen av kulturminnet i miljøet eller for å beskytte vitenskapelige interesser som knytter seg til det.

*I fredningsvedtak etter første ledd kan departementet forby eller på annen måte regulere enhver virksomhet og ferdsel i fredningsområdet som er egnet til å motvirke formålet med fredningen. Det samme gjelder fradeling eller bortfeste av grunn til virksomhet som nevnt i første punktum. Departementet kan i særlige tilfelle gjøre unntak fra vedtak om fredning og fredningsbestemmelser for tiltak som ikke medfører vesentlige inngrep i det fredete området.*⁸⁶

Domsavgjørelsen konkluderte altså med at § 19 kunne vært anvendt for å forhindre at slike saker som dette skulle opp stå, men her har retten tydeligvis ikke kjennskap til hvor omfattende og krevende en slik prosess hadde vært, i hvert fall hvis det skal unngås slike saker i alle havner som kan være av arkeologisk interesse i Norge. David Tuddenham sier dette også ville stoppet nært sagt alt av næringsdriftvirksomhet i havnen. Det er ikke gjort ved å knipse fingrene slik det kan virke i domsavgjørelsen. I tillegg mener han at § 14 burde kunne stå på egne bein.⁸⁷

Utvidelsen av paragrafen i 1978 til å gjelde « *Mer enn hundre år gamle båter, skipsskrog, tilbehør, last og annet som har vært ombord, eller deler av slike ting*», var akkurat en mulighet for å verne materialet i havner, da det er der usikkerhetsmomentene kommer frem. Loven i seg selv skaper ikke problemer langt ute på havnet, da materialet som ligger under vannet der ute ikke kunne blitt dumpet der uten å ha vært ombord i en båt. Dermed ville utvidelsen av loven, egentlig bare skape konflikter med å beskytte materialet som kan ha havnet under vann på en annen måte enn ved å bli

⁸⁴ Nymoen og Nævestad 2006, s 43

⁸⁵ Tingrettsdom, s 12, se vedlegg 1

⁸⁶ Kulturminneloven § 19

⁸⁷ Intervju Tuddenham

kastet eller dumpet fra en båt. Det er da snakk om materialet som ligger i havner og ved kystlinjer. Dermed er det viktig å få en klarhet i hvordan loven skal tolkes på disse områdene. Her blir det en større diskusjon om hvordan materialet endte opp under vann.

David Tuddenham vektlegger, at det kunne være kulturlag i de områder funnene ble gjort, og at man derfor kunne tiltalt på brudd på § 14, 2 ledd og ikke 3 ledd.⁸⁸ Dette bekreftes av Ivar Aarrestad i Riksantikvaren og Pål Nymoen på Sjøfartsmuseumet i Oslo. Dermed ville ikke bevisbyrden hatt like mye å si for utfallet av saken. For en stor del av saken faller på om gjenstandene er statens eiendom eller eierløse slik tiltalte mener. I en straffesak må retten være nesten 100 % overbevist, da tvilen alltid vil komme tiltalte til gode. I en sivilsak, er det derimot mulig med bare over 51 % sikkerhet, og der ville enn enklere kunne kommet frem til at tiltalte var skyldig.⁸⁹ Straffesaker blir tatt ut av påtalemyndigheten, og dette vil være den vanlige formen for forfølgelse av folk som mulig har brutt kulturminneloven og ikke godtar pålegget de får. Da vil saken gå rettens vei. Dermed kan det ikke bare sies at loven er sterkt nok, men ikke i straffesaker, da det helt klart skaper et smutthull for å utføre kriminelle handlinger.

Dette er en av de få sakene som dekker denne problematikken, og det er ikke mange saker som kan danne et godt bilde av hva som må gjøres for å beskytte havner. Retten var klar i sin sak, og mente at det skulle vært fredet etter kulturminneloven § 19 for å forhindre at slikt tvilstilfelle skal oppstå, men som Pål Nymoen og Dag Nævestad sier i sin rapport til Riksantikvaren er fredning etter kml § 19 en meget omfattende prosess og forvaltningen har ikke kapasitet til å behandle mange av disse sakene. Det ville være svært tidskrevende.⁹⁰ I tillegg er det momentet med å ikke hindre all næringsvirksomhet i havnene.⁹¹ Ved en områdefredning etter kml § 19 ville alle som ønsker å drive næringsvirksomheter i områdene måtte søke dispensasjon, og det igjen kunne resultere i et høyt volum med saker for forvaltningen å behandle. Kulturminner vil alltid være en viktig ressurs for folket og for forskere, men den kan ikke hinder utviklingen av dagens samfunn. Bevaring for bevaringens skyld kan skape konflikter, og det er viktig at det er ett godt samarbeid med folket, for å kunne ta vare på våre kulturminner.

⁸⁸ Intervju Tuddenham

⁸⁹ Intervju Berg

⁹⁰ Nymoen og Nævestad 2006, s 43

⁹¹ Intervju Tuddenham

5.2 Straffeloven og bruken av den

*“Å straffe er bare berettiget dersom det er nyttig for samfunnet. Nyttig for samfunnet er straffen dersom den hindrer at den straffede ikke bryter loven igjen, dvs at den har en individualpreventiv effekt. For den andre er straffen samfunnsnyttig dersom den skremmer andre fra å bryte loven, dvs at den har en allmennpreventiv effekt. Allmennpreventiv virkninger inntreffer når straffen har en avskrekkende, holdningsskapende eller opplysende effekt”.*⁹² Derfor vil også et negativt utfall, i dette tilfellet for kulturminneforvaltningen, som en frikjennelse, sende ut et signal som ikke er allmennpreventivt. Det skaper heller en slags «frihet» for alle dykkere å finne gjenstander og påstå de er funnet nær land. David Tuddenham sier dette åpner for et smutthull, for å drive med virksomhet som Vitenskapsmuseet, ikke synes å være spesielt attraktiv i havner med kulturhistorisk betydning.⁹³

*“Individualpreventiv virkninger inntreffer når straffen uskadeliggjør, avskrekker og rehabiliterer den straffedømte. Å uskadeliggjøre en lovbrøyer har til hensikt å sette han i en posisjon hvor han ikke kan gjøre skade mot samfunnet. Ved fengselsstraff sperrer lovbrøyeren inne og blir forhindret fra å bryte loven igjen med det første. De andre vanlige straffene som bøter og inndragning har ikke en uskadeliggjørende effekt, siden lovbrøyeren ikke berøves sin frihet. Straffen er derimot avskrekkende når den svir såpass mye at den oppleves som et onde lovbrøyeren ville være foruten og ikke oppleve igjen. Straffen rehabiliterer når den motvirker ny kriminalitet ved at man motiveres til lovlydighet gjennom individuell tilpasset straff”.*⁹⁴ Tiltale ble også frikjent, og dermed mistet straffen sin individualpreventive kraft også. Han har blitt gitt «linsens» til å fortsette med det han alltid har drevet med, og har papirer på at retten er på hans side.

Straffelovens § 255. *For underslag straffes den som i hensikt derved å skaffe seg eller andre en uberettiget vinning rettsstridig avhender, pantsetter, forbruker eller på annen måte tilegner seg en løsøre-gjenstand som han besitter, men som helt eller delvis tilhører en annen, eller rettsstridig forfører over penger han har innfordret for en annen eller som på annen måte er betrodd ham.*

Straff etter denne paragraf kommer ikke til anvendelse ved handling som går inn under § 277 eller § 278.

⁹² Michael Kahn, *Lærebok i kulturminnerett*, Tapir akademiske forlag Trondheim, 2007, s 297

⁹³ Intervju Tuddenham

⁹⁴ Kahn 2007, s 297

*Straffen for underslag er bøter eller fengsel inntil 3 år. Medvirkning straffes på samme måte.*⁹⁵

Straffeloven §§ 255 og 256 (underslag) får anvendelse i forhold til kulturminner i aktuelle tilfeller der en finner og beholder løse kulturminner, jf kml § 12, eller gjenstander fra skipsfunn, jf kml § 14, som er i statens eie.⁹⁶ Straffeloven § 255 gjelder underslag, mens § 256 dekker grovt underlags, som ikke gjør seg gjeldende i denne saken da verdien av de beslaglagte gjenstandene ikke er av betydelig beløp, eller at det er blitt misbruk av en offentlig stilling.⁹⁷ Det er likevel ikke helt rett frem, da tiltalte er en brannmann og har brukt utstyr fra denne jobben til funn av gjenstander. Det er likevel ikke påvist at han har brukt stillingen sin til å tilegne seg gjenstander.

En som finner gjenstander av potensiell alder kan bli strafferettslig ansvarlig ut over det å ikke ha meldt et funn av løse kulturminner eller skipsfunn til vedkommende myndighet etter kml §§ 12 og 14. Tar han med seg funnet hjem som sitt eget (i vinnings hensikt), kan underslag bli aktuelt. Skyldkravet er forsett samt vinnings hensikt. Hvis gjerningsmannen imidlertid er i rettsvillfarelse om statens eiendomsrett, foreligger de imidlertid ikke tilstrekkelig skyld, selv om rettsvillfarelsen er uaktsom.⁹⁸ Tiltalte var svært historieinteressert, drevet med dykking i mange år, og har uttalt i aviser og i rettsaken at han er klar over kulturminneloven og dens vern. Han er dermed aldri i rettsvillfarelse, men legger til at han kjenner loven såpass at han vet at det han har tatt opp ikke er beskyttet. Det er likevel uklart hvorfor han da aldri har meldt fra om de funnene han hadde som klart kunne spores tilbake til skip, men ble slettet av aktor da det ikke kunne bevises at de var hentet opp av tiltalte. Selv om han ikke dykket og fant disse selv, så er det likevel betenkelig at han kjøper eller tilegner seg en skipsklokke fra 1885 og byggeplater fra skip over 100 år gamle, uten å reagere på hvor de kan komme fra. Siden han er såpass klar på hvor godt han kjenner loven, og at han egentlig bare er en skrotsamler, som holder seg til dumpeplasser for søppel. Slik han selv uttaler det.⁹⁹

For skipsvrak og andre skipsfunn som er yngre enn 100 år, og dermed faller utenfor kulturminnelovens bestemmelser, vil det tidligere eiendomsforholdet til fartøyet være kjent og normalt vedvare. Ved opptak av gjenstander fra slike vrak kan det være snakk om overtredelse av

⁹⁵ Almindelig borgerlig Straffelov (Straffeloven), 22. Mai 1902, nr 10, Kapittel 24de, § 255

⁹⁶ Holme, 2005 (I), s 220

⁹⁷ Straffeloven § 255

⁹⁸ Holme, 2005 (I), s 220

⁹⁹ Tidenes Krav, Ole T. Strand, Kristiansund, 13.januar 2005

strl § 257 (tyveri) eller § 393 (urettmessig forføyning av en løsøregjenstand). Etterforskningen må ta høyde for at det under tiden kan være tvil om siktede har gjort seg skyldig i tyveri eller heleri (strl § 317). Mistenkte hevder for eksempel at gjenstandene som er funnet hos ham er kjøpt av en ukjent person.¹⁰⁰

Straffeloven § 317 (heleri) utløser et svært vidt straffeansvar også for kulturminnekriminalitet. Dagens heleribestemmelser – etter lovendring av 11.6.1993 nr 76 – omfatter to typer heleri-handlinger, såkalt mottaksheleri og bistandsheleri. Strafferammen er bøter og fengsel på til 3 år. Ved grovt heleri er øvre strafferamme 6 års fengsel, jf tredje ledd. I likhet med vinningskriminalitet vil det være særlig vekt på verdien av utbyttet. Heleri krever utbytte fra en straffbar handling. Utbyttet kan stamme fra hvilken som helst straffbar handling, forbrytelse eller forseelse, etter straffeloven eller spesiallovgivningen, for eksempel kulturminneloven eller plan- og bygningsloven. I mange tilfeller vil heleriet angå funn av løse kulturminner (kml §§ 12 og 13) eller gjenstander fra skipsfunn (kml § 14), som i utgangspunktet er statens eiendom, hvor finner kan straffes med underslag.¹⁰¹

Det ble ikke tatt ut tiltale på straffeloven § 317, og det kan undres hvorfor det ikke ble slik. Dette ble ikke tatt med i tiltalen, selv om han hadde lagt ut for salg diverse objekter som skipsklokke, flasker og byggeplater i fra et fartøy som var over 100 år. Disse punktene fra tiltalen. May Britt Berg sier årsaken de gjenstandene og annet ble strøket fra tiltalen, var på grunn av manglende bevis at disse ble funnet i vannet. Tiltalte skulle uttalt at de var funnet på land, kjøpt eller lignende.¹⁰² Dette ville likevel kunne omhandle § 317 i straffeloven, da den omhandler all slags handel med slike gjenstander, da de kan mistenkes for å være tilegnet ulovlig. Tiltalte hadde likevel I mellomtiden fått kontakt med eier av skipsklokken og fått tillatelse.¹⁰³ Dermed hadde påtalemyndigheten og kulturminneforvaltningen mye mindre å jobbe med. Disse punktene var i følge David Tuddenham sikre punkter, som ville være veldig gjeldene i rettsaken.¹⁰⁴

¹⁰⁰ Lyssand, 2005 (I), s 196-197

¹⁰¹ Holme, 2005 (I), s 225

¹⁰² E -post korrespondanse May Britt Berg, e-post mottatt 7 May 2010 14:32

¹⁰³ Intervju Tuddenham

¹⁰⁴ Intervju Tuddenham

6.0 Synspunkter og posisjoner

Ulikt andre saker som ofte omhandler samme tematikken, blir de oftest løst ved forelegg. I denne sammenheng er det interessant å spørre seg hvorfor denne ble saken da ble forfulgt, og hva som gjør at den skiller seg ut fra annen kulturminnekriminalitet.

David Tuddenham mener den setter fingeren på et problem i lovverket, hvor en lager et kunstig skille mellom gjenstander. «Har det vært ombord i en båt eller tilknyttet til båt er de jo vernet etter loven. Mens en annen gjenstand i et annet deponeringsmiljø ikke er tillagt kulturhistorisk verdi. Dette er i arkeologisk sammenheng, en ganske absurd fremstilling».¹⁰⁵ Dette er også et skille vi finner igjen i kulturminneloven når det gjelder etter-reformatoriske gjenstander på land ved at kulturminner eldre enn 1537 er legalfredet, mens etter-reformatoriske kulturminner må vedtaksfredes etter kml § 15. Likevel stiller forvaltere deres tillit til at loven er tilstrekkelig for å beskytte kulturminner under vann. UNESCO har samme flytende grense med 100 år, men der er det ikke deponeringsmiljøet som er det gjeldene, og ikke hvor de befant seg, før det kastet/mistet.¹⁰⁶ Ivar Aarreestad mener også at det ikke er noe svakhet i loven, men heller i rettsbehandlingen. Han mener saken ikke er unik, med unntak av at den utviklet seg litt annerledes med beslag og funn av et såpass massivt funnmateriale hos tiltalte at det virker som en mer klar sak enn mange andre. Mange gjenstander, mye informasjon i loggene, og generelt bra dokumentert, ulik andre saker.¹⁰⁷ Ivar Aarreestad sa selv i sin artikkel “Desimering av kulturminner under vann” at ved tilfeller av plukking og større inngrep i for eksempel skipsvrak, har det vist seg å være en utfordring for påtalemakten å få domfelt gjerningsmannen.¹⁰⁸

Interessen i saken og de kraftige tiltak var i stor grad ned til Nils Aukan sin interesse i saken, som både dykker og politimann. Derfor ble saken tatt videre i systemet. Med utleggelse av slike gjenstander som skipsklokker og byggplater fra skip over 100 år, vil selvfølgelig kulturminneforvaltere så vel som interesserte i marin arkeologi tro at dette er en veldig klar sak, og

¹⁰⁵ Intervju Tuddenham

¹⁰⁶ Intervju Tuddenham

¹⁰⁷ Intervju Aarreestad

¹⁰⁸ Ivar Aarreestad “Desimering av kulturminner under vann”,

http://www.okokrim.no/aktuelt_arkiv/miljokrim/magasinet/2006-2-3/page17.html, sist lest 10.05.10

må sette en stopper for den slags virksomhet. Det ble diskutert lenge om Nils Aukan skulle være med på beslagleggingen, da han tross alt kjente tiltalte. Derfor ble ham bare med som fotologgefører, mens Pål Nymoen fra Norsk Sjøfartsmuseum tok for seg det faglige. En annen politimann tok ledelsen i saken. Men igjen så var det ikke så klart som det skulle være, da det var flere politi, som også var dykkere. De hadde også vært med på lignende virksomhet, men da ikke den grad tiltalte hadde. Her kommer det vanskelige skille inn, mellom interesserte dykkere som vil være med å beskytte kulturminnene, og de som dykker for å utnytte de samme kulturminnene.

6.1 Er det da en svakhet i loven?

Ivar Aarrestad mener helt klart at det ikke er noe svakhet i loven, men at andre faktorer kan spille inn i straffesaker. Vi har den sterkeste kulturminneloven i verden, selv om den kan være skjønnsom til tider sier han. Likevel legger han opp til at den kanskje ikke er tilstrekkelig for å beskytte kulturminner under vann.¹⁰⁹ Pål Nymoen og David Tuddenham sier begge at den ikke er sterk nok. Hadde for eksempel den tiltalte skulle bygge noe der han hadde vært og plukket, ville dette kommet under paragraf § 14, og hatt undersøkelseplikt.¹¹⁰ Altså en strengere håndheving for større tiltak, men ikke når det gjelder en dykker. Her kommer det klare skille i straffesaker og sivilsaker frem, og dermed kan det ikke sies at loven i seg selv er sterk nok. En lov vil alltid legge opp til tolkninger, og selv om det ikke er en rettssak som lager en presedens, da den er nederste rettsinstans, kan den likevel refereres til sier May Britt Berg. Finnes det ikke høyeste rettsdokument, går enn videre ned i systemet til det finnes en rettsinstans med dokumenter som kan være aktuelle. Det gjør bare at man har litt mindre tyngde bak selve dokumentet.¹¹¹

6.2 Statens ressurser

En annen viktig faktor er behandlingstid. Saken ble liggende veldig lange på politikammeret i Kristiansund, og den ble en slags staffetpinne som ble sendt rundt fra jurist til jurist. Dette var i stor grad synd, da det viser seg at tiltalte uttalte i begynnelsen av saken seg skyldig, og trodde saken var

¹⁰⁹ Intervju Aarrestad

¹¹⁰ Intervju Nymoen

¹¹¹ Intervju Berg

ute av verden siden han ikke hørte noe mer.¹¹² Ressurser vil alltid være et tema for politi og påtalemyndigheten, og saker med kulturkriminalitet vil aldri være på topp av listen. Da saken endte hos ny startede May Britt Berg, og hun fikk gått gjennom saken, ble det tatt ut en tiltale etter 2-3 år med ingen virksomhet i saken i det hele tatt. Men som hun innrømmer var kanskje alle parter litt seine med å reagere og innlede et ordentlig samarbeid før saken kom til retten. Hadde det vært mer innblanding fra både NTNU og Riksantikvaren når det ble innledet den endelig tiltalen, kunne det vært oppdaget svakheten ved å tiltale på brudd på § 14, 3 ledd i en straffesak. Dette er selvfølgelig etterklokskap, som kommer frem når saken ikke går i riktig rettingen. Med lite presedens for slike saker, trodde forvaltningen og påtalemyndigheten også at saken var klarere enn det den egentlig ga uttrykk for. Det som virker som gjennomgående i alle intervjuene for hva som eventuelt sviktet i saken, er my vekt lagt på forberedelser. Saken var dårlig forberedt av påtalemyndigheten, med lite hjelp fra instanser som NTNU Vitenskapsmuseet og Riksantikvaren. Vitenskapsmuseet hadde kompetanse på det faglige, og de leverte sitt faglige skjønn på saken til påtalemyndigheten. Dette ble brukt som grunnlag, men det virker da som Vitenskapsmuseet følte saken var ute av deres hender, og de hadde gjort sitt. I tillegg ser du ut som kompetanse på feltet kulturminneforvaltningen, ikke var godt dekket i Kristiansund da aktor var helt ny til saker som dette. Der ville jurister fra Riksantikvaren vært en verdifull kilde, med større innsikt i hva som fungerer og ikke fungerer så godt i kulturminneloven. Dermed manglet aktor ressurser hun skulle hatt for å legge det beste grunnlaget for denne saken.

6.3 Feil paragraf

David Tuddenham trekker frem poenget at med en tiltale mot paragraf 14, 3 ledd er det helt avhengig av at det kan bevises at de gjenstander som har blitt tatt har en eier og er dermed beskyttet av loven. Det kunne da vært mer hensiktsmessig å ta ut tiltale på brudd mot paragraf 14, 2 ledd, som omhandler undersøkelsesplikten i kulturlag. Dermed kunne de kommet med argument at der tiltalte har dykket mener vi det er kulturlag, og at det da faktisk kan ha skadet kulturminner.¹¹³ Dette er både Ivar Aarrestad og Pål Nymoen enig i.¹¹⁴ Allikevel er det ofte en klok ettertanke som ikke er like opplagt under selve saken, selv med større innblanding av kulturminneforvaltningen. Et

¹¹² Intervju Berg

¹¹³ Intervju Tuddenham

¹¹⁴ Intervju Nymoen og Aarrestad

problem er også at retten satt tillitt til at det tiltalte fortalte om hvor gjenstandene ble funnet, altså at de var plukket opp nært land og ikke ut på havet. Da måtte likevel kulturminneforvaltningen påvist at det faktisk er kulturlag der hvor tiltalte sa han fant gjenstandene. Igjen ville det da bli en debatt over hvor egentlig gjenstandene kommer fra, og hadde kanskje ikke forandret utfallet av saken noe nevneverdig. Likevel er det mulig at med litt mer tyngde fra forvaltningssiden, kunne det vært satt større press og ressurser på å påvise at tiltalte hadde tatt gjenstander fra beskyttede områder, selv om gjenstanden i seg selv ikke var verneverdig.

6.4 Anke

Den store majoriteten av kulturminne-forvaltere rundt i Norge som fulgte saken, var svært overrasket over frikjennelsen av tiltalte. De trodde da også at det ville bli anket, da dette helt klart ikke var en god dom for kulturminner under vann. I dialog med May Britt Berg, ble det klart at en anke likevel ikke kunne forandret tiltalen noe vesentlig. Tiltalebeslutningen fra tingretten, og da gjerningsbeskrivelsen, danner rammen for ankeforhandlingen. Tiltalen kan utvides, men bare etter samtykke fra tiltalte. Det er de samme forhold/samme handling som skal opp igjen på nytt. Retten kan endre straffebestemmelsen, hvis de mener at en annen bestemmelse er mer passende, men handlingen må være den same. På dirkede spørsmål om tiltalen kunne vært forandret til paragraf 14, 2 ledd isteden for 3 ledd, er svaret fra May Britt Berg nei, fordi da måtte gjerningsbeskrivelsen i tiltalebeslutningen endres på en slik måte at det ikke er snakk om de samme forhold/handling lenger. Det er forskjell på å unnlate å melde fra om funn, og det å iver sette tiltak som kan skade.¹¹⁵ Dette kan også være en av grunnene til at det aldri ble anket saken til en høyere rettsinstans. Ikke bare ville det være ressurser som ikke ville endre noe, men i tillegg ville det være fare for å skape et enda sterkere rettsdokument som ville legge listen for behandling av andre lignende saker i fremtiden. Ivar Aarrestad mener at det ble gjort en del feil i saken som kunne vært unngått med en ny runde, og dette er selvfølgelig fullt mulig, men det må da vurderes om disse feilen var direkte årsak til frikjennelsen, eller om det til slutt bare falt på den enkle grunnen at det ikke kunne bevises at gjenstandene 100 % kom fra skip alle sammen.

6.5 Konsekvenser

Både Pål Nymoen og Ivar Aarrestad sier at sakene har hatt lite konsekvens for håndtering av lignende saker i ettertid. Ikke at det er så mange slike saker hvert år, men praksisen er lik det den

¹¹⁵ E-post korrespondanse May Britt Berg, e-post mottatt 22. April 2010 14:46

var før utfallet i saken. De mener loven er såpass sterk i seg selv, og at denne saken er mer ett unntak som ikke bekrefter regelen. De fleste saker ender som bøter, og blir aldri dratt så langt som denne saken.¹¹⁶ David Tuddenham er enig i at loven er sterk, ved at i lignende saker som ikke havner i strafferettslig sammenheng, kommer tvilen til gode for kulturminnene. I samtaler han har hatt med Riksantikvaren, er det også lite som antyder at loven vil bli forandret. Det er en veldig tung prosess. Det han mener vi har lært, og som kan bli gjort annerledes for å unngå samme utfallet er bruk av § 14, 2 ledd, slik at det ikke vil være noen diskusjon om gjenstanden er kastet fra land eller fra skip. Da blir det heller viktig om det er et kulturlag tilstedet, og om dette har blitt ødelagt på noen måte.¹¹⁷ En viktig faktor i alle slike saker som dette er dykkerne og hvorfor de gjør dette. Er det bevisst og de er ute etter å tjene penger? Eller er det uaktsom oppførsel forårsaket av manglende informasjon.

6.6 Informasjon til dykkere

Informasjonen som blir gitt til dykkere består av brosjyrer og innføring i loven på dykkerkurs. Om dette er nok informasjon til dykkere om kulturminneloven, er det litt delte meninger om blant mine intervjuobjekt. Pål Nymoen mener at det blir gitt nok informasjon, eller i hvert fall at dykkere har nok kunnskaper om dette. De er opptatt av ting skal være der for opplevelsen, også for fremtidige dykkere. Det er noen få elementer, i eller uten for klubbene som har spesielle interesser, og da ikke tar hensyn til kulturminneloven.¹¹⁸ Dette nevnte også Pål Nymoen og Dag Nævestad i deres rapport til Riksantikvarten fra 2006 “Hva blir borte av det vi ikke ser”, hvor det er klart at det blir flere og flere hobbydykkere her i landet, og mange som aktive som ikke er med i klubber. Dermed blir det vanskelig å nå ut til alle, eller sikre seg at de som ikke er interessert i kulturminneloven og dens premisser, ikke får lov til å gjøre hva de vil under vannet. David Tuddenham mener også at de får nok informasjon da det blir gitt under dykkeopplæringen, men at det likevel da kan være usikkerheter rundt havneområder. Det skulle likevel være relativt klart at havner med eldre historie er vernet på et eller annet hvis.¹¹⁹ Ivar Aarrestad mener det ikke er nok informasjon som blir gitt til dykkere, og at Riksantikvaren, sjøfartsmuseene og universitetsmuseene må ta kritikk for dette. Det

¹¹⁶ Intervju Nymoen og Aarrestad

¹¹⁷ Intervju Tuddenham,

¹¹⁸ Intervju Nymoen

¹¹⁹ Intervju Tuddenham

handler som alltid som om penger, penger til formidling. Det trengs også mye tid og ressurser.¹²⁰ Informasjon blir altså gitt, men kanskje den ikke er tilstrekkelig for å forklare hva som egentlig er beskyttet av loven. Grunnet mange år med hobbydykkere og bruk av hobbydykkere i maritim arkeologi, og den allmenne oppfatningen av at gjenstander er det arkeologer er opptatt av, kan det kanskje være viktig å få presisert hva arkeologer egentlig driver med. De er ikke interessert i masse materiale de kan legge på et lager i et museum, men vil bruke utgravinger som en dokumentasjon. Dermed er kulturlag og kontekst så viktig. Dette er en oppfatning som ikke nødvendigvis blir videreformidlet så godt. I tillegg er det jo en meldeplikt ved funn av gjenstander som kan være beskyttet av loven, og dette kan igjen gi inntrykk av at finner en dykker noe, må det sendes inn, og kan lede til videre søk etter flere gjenstander dykkeren vil være under inntrykk av at museumene vil ha. Det ironiske i alt dette er også det faktum, at hvis folk er ute etter gjenstander som de gjerne vil ha selv, er sannsynligheten for at om de leverer det til museum for at det skal dokumenteres, er sannsynligheten stor for at de kan få beholde gjenstanden likevel, da det ikke er kapasitet til å lagre alt på museum. Spesielt da gjenstander som ikke sier så mye uten kontekst, eller som museene allerede har et stort overskudd av.

¹²⁰ Intervju Aarrestad

7.0 Hva sier saken om dagens ståsted

Hva sier så denne rettsaken om hvor vi står i dag? Den er foretatt på laveste instans, altså vil den ikke skape en presedens, men kan som May Britt Berg sier, brukes i fremtidige saker som et dokument og veiledning for hvordan slike saker skal behandles.¹²¹ Dette kan da være veldig avgjørende om det oppstår fremtidige strafferettslige oppgjør med lignende tilfeller innen kulturminneloven og kulturminnekriminalitet. I tillegg, så legger denne saken opp til at dykkere som vil samle gjenstander og beholde dem uten å melde fra, får en slag oppskrift som David Tuddenham kaller det. Det kan da vites akkurat hva som burde bli sagt for å unngå å bli dømt for å hente opp maritime gjenstander.¹²²

Saken viser også klart et stort smutthull i loven når det gjelder strafferettslig forfølgelse. Der skal retten være 100 % overbevist på at tiltalte er skyldig, og dette blir en svært vanskelig sak når hele rettsaken kommer ned til spørsmålet “ Ble gjenstanden kastet fra land eller ble den kastet fra skip?”. Dette gjorde alt påtalemyndigheten mistet mye av sin slagkraft, og hele saken handlet om gjenstanden. Ikke om loggen, ikke om alle årene dette hadde pågått, ikke en gang om at gjenstandene ble solgt på nettet.

Tiden det tok fra saken ble anmeldt og etterforsket av Kristiansund politikammer, til saken kom opp i rettsystemet var nesten 3 år, og det var underlig at saken ikke ble tatt videre etter ett såpass kraftig beslag og tiltak for å samle bevismaterialet. I tillegg var det interesser i politiet som ville ha saken behandlet. Grunnen til at det tok så lang tid, er ikke sikkert, men både Nils Aukan og May Britt Berg mener det hadde med ressurser å gjøre. I tillegg var det en komplisert sak, med lite presedens, og den gikk som en stafettpinne fra jurist til jurist i en lang stund.¹²³ Dette hjalp nok ikke saken, og når det først ble tatt ut tiltale, gikk det fort i svingene. Slik fikk man ikke det grunnlaget i saken det burde vært. Det var heller ikke nok samarbeid mellom Riksantikvaren, museet og påtalemyndigheten til at det ble definert hva som var den beste måten å angripe saken på. Aktor i saken, May Britt Berg, hadde ingen erfaring med kulturminnesaker fra før, og det kombinert med lite hjelp fra fagfolk og folk med kompetanse på området, gjorde at saken aldri ble så godt

¹²¹ Intervju Berg

¹²² Intervju Tuddenham

¹²³ Intervju Aukan og Berg

gjennomført som den kunne ha blitt.

Helt klart er det at man ikke kan bruke paragraf 14, 3 ledd om meldeplikten når det er snakk om havner. Denne debatten kunne vært unngått ved bruk av § 14, 2 ledd isteden. Kulturlag kunne det påvises i områdene, men da ville det likevel være en diskusjon om hvor gjenstandene egentlig ble funnet. Retten visste stor tillit til at tiltalte snakket sant om hvor han hadde funnet dem, og dermed ville kanskje ikke saken stått noe sterkere likevel. Retten viste klar og tydelig at det ikke var mye erfaring eller kunnskap om slike saker på forhånd. Dette kan tyde på at det er ikke loven som må forandres, eller andre paragrafer som må brukes, men heller at det trengs bedre kunnskaper og større samarbeid mellom alle parter i slike saker. Riksantikvaren, museum og påtalemyndigheter har alle en plikt til å komme frem til den beste mulige løsningen for kulturminnene, da det er de som vil forsvinne om det ikke blir gjort lærdom av slike rettssaker. De må da legge et grunnlag for at rettsvesenet kan ta opp kulturminnekriminalitet, og behandle slike saker på en rettferdig måte.

Saken ble heller ikke anket, noe som kom som et lite sjokk for forvaltningen. Det kan tenkes at det var på grunn av ressurser og at slike saker ikke er prioritert like mye som annet lovbrudd som blir utført. May Britt Berg svarte meg at hvis saken skulle ankes, må tiltalen være lik, eller innenfor samme rammer som på tidligere rettsinstans.¹²⁴ Slik sett kunne det ikke blitt forandret til § 14, 2 ledd slik som Tuddenham, Aarrestad og Nymoen mente ville gjort det lettere å få uttelling for tiltalen. Dermed ville vi hatt samme rettssak med samme tiltale punkter. Forberedelsen kunne vært gjort annerledes og saken kunne vært presentert på en annen måte, men det ville likevel måtte bevises med nesten 100 % sikkerhet at gjenstandene var kastet/dumpet fra skip, og ikke land. For meg virker det som dette ikke ville gitt noe annet utfall enn det som utspilte seg i Nordmøre tingsrett. Da ville bare ha oppnådd å skape et enda sterkere dokument, som ville være til skade for kulturminner og deres vern. Det som David Tuddenham kaller oppskriften dykkere har fått etter denne saken, altså hvordan de skal unngå å bli tiltalt når de foretar opptak av gjenstander¹²⁵, ville hatt større slagkraft og gitt flere opportunistisk dykkere en unnskyldning for å drive videre med sin virksomhet. Om dette var en tanke påtalemyndigheten og statsadvokaten gjorde angående en eventuell anke vet jeg ikke, men det er likevel klart for meg at saken heller burde vise vei for andre saker i ettertiden, enn at det skulle vært tatt fatt på en ny omgang med Kristiansund dykkeren.

¹²⁴ Intervju Berg

¹²⁵ Intervju Tuddenham

Rettsaken i sin helhet virker som dem bare forårsaker en konsekvens, og det er tiltalte og hans venner innen dykkermiljøet har fått ett stykke papir som sier at han og dykkere generelt kan plukkes gjenstander nær kysten uten noen form for konsekvenser. Forvaltningspraksisen vil forbli slik den er i dag i følge fagfolket, og loven skal heller ikke forandres. Kulturminneforvalterne mener paragrafen er nok til å beskytte kulturminner under vann, også de i nærheten av land. Det er derfor loven fikk sin utvidelse til å inkludere last og annet ombord, og det er forvaltningen som skal bestemme hvilke gjenstander som er beskyttet eller ikke. Det skal ikke mannen i gata bestemme. Slik sett burde alt, med forbehold meldes til museum, men igjen blir dette et problem med ressurser og kapasitet. Hvis kulturminneforvaltningen behandler alt som er under vann som potensielt beskyttet, hvorfor er da ikke loven tilpasset dette formålet. Den ble forandret i 1974 for å inkludere last og gjenstander som kan ha kommet fra skipsfunn, men har likevel ikke sterk nok grunn å stå på i rettsystemet skal vi ta lærdom fra denne rettsaken. Det er en stor prosess og tar tid å forandre loven, men dette må være bedre enn å bruke loven utover det den egentlig har hjemmel for.

En viktig del av arbeidet med å forebygge brudd på kulturminneloven er informasjon og opplæring av dykkere til hva som er lov og ikke lov å plukke opp. Aukan og Tuddenham mener begge at informasjonen som gis er bra og at alle dykkere som tar dykkerlappen i Norge, vil få opplæring i kulturminneloven. Det blir foretatt kurs, og før det ble opprettet et profesjonelt marinarkeologisk miljø i Norge, var dykkere svært inkludert i utgravinger og slikt. Dette startet allerede på 70- tallet sier Aukan.¹²⁶ I disse dager er ikke dykkere inkludert på samme måte som før, men de får opplæring i loven. I tillegg har jeg et inntrykk av at dykkere i dag setter stor verdi i å bevare skipsvrak for fremtidige dykkere. Likevel kan det bli problematisk med gjenstander som denne rettssaken handlet om. Hvis de ikke er knyttet til et skip, og kan være funnet nærmere land enn vanlig, blir kanskje ikke dette oppfattet som viktig å bevare. Det er i tillegg alltid noen få som vil kjøre sitt eget løp, og tar mest hensyn til seg selv og sine interesser. Ivar Aarrestad mente det ikke ble gitt nok informasjon til dykkere, og han sa det er noe Riksantikvaren måtte tåle kritikk for. Det er som alltid avhengig av penger, og der sliter formidlingsdelen av forvaltningen. Konsekvensene at dette kan da være at det ikke blir skissert et godt nok bilde for dagens dykkere hva loven egentlig dekker, i hvert fall ut i fra kriteriene til forvaltningen.

¹²⁶ Intervju Tuddenham og Aukan

Det ble argumentert for at det var feil paragraf som ble brukt i denne rettsaken, og at det burde bli brukt § 14, 2 ledd ved senere anledninger for å unngå samme problematikken igjen. Dette kan fungere om det kan bevises at gjenstandene kommer fra et kulturlag, men da blir det likevel opp til påtalemyndigheten å bevise med nesten 100 % sikkerhet at objektene er fra kulturlag og de er beskyttet av loven. Som jeg ser det, ville ikke dette gjort at rettsaken hadde gått noe annerledes, da problemet i bunn og grunn var bevistes stilling. Retten godtok forklaringen til tiltalte om at han hadde plukket det i nærheten av land, og uten påviste kulturlag akkurat der han påsto han hadde vært, ville retten igjen konkludert med en frikjennelse. Det ville ikke forandret noe i denne rettsaken. I fremtiden om det skulle oppstå lignende situasjoner, og det kommer opp en rettssak som tar opp § 14, 2 ledd, kan det vise seg å utvikle seg annerledes, helt avhengig av bevisets stilling og de forberedelsene som blir gjort. Det er ingen slike saker foreløpig, og vi vet ikke hvordan den vil arte seg i rettsvesenet.

Loven i seg selv, blir nok ikke forandret med det første, men det er problematisk at den loven dekker ikke omhandler havner i like god evne som det burde. Er det ikke i nærheten av land, så er kulturminneloven § 14 en helt grei affære. Det har ikke kommet fra noe annet sted enn fra et skip. Lovutvidelsen derfor er direkte koblet opp mot gråsonene i nærheten av land, og når denne da ikke fungerer optimalt opp mot sin hensikt, må det vurderes om loven er tilstrekkelig nok. Jeg mener loven ikke er god nok, da selv om det holder i sivilrettslig forstand. Det vil foregå lovbrudd av dykkere og tiltakshavere i fremtiden, og det er viktig at kulturminneforvaltningen er rustet til å håndtere disse sakene. Spesielt med tanke på at denne rettsaken lager en slags eksempel som, selv om den ikke regnes som presedens, legger opp til at det ikke vil bli dømt hvis det oppstår et brudd på § 14 i kulturminneloven i nærheten av havner og land.

Hvis loven ikke blir forandret, må det helt klart noen forskrifter til som legger til rette for hvordan loven skal tolkes og brukes. Et rettsvesen hvor det ikke eksisterer noen presedens eller erfaringer med saker som omhandler kulturminnelovens § 14, vil alltid være en svakhet for forvaltningen, og det er i fare for å miste fler og fler kulturminner som kunne vært delaktig i å gi informasjon til fagfolket om de historiske hendelsene og de livene som ble levd før i tiden.

Kilder

Bøker:

Michael Kahn, *Lærebok i kulturminnerett*, 2007, Tapir akademiske forlag, Trondheim

Jørn Holme, Redaktør, *Kulturminnevern: Lov, Forvaltning og Håndhevelse*, Bind I, 2005

Økokrim, 2 utgave. PDC Tangen as, Oslo

Jørn Holme, Redaktør, *Kulturminnevern: Lov, Forvaltning og Håndhevelse*, Bind II, 2005

Økokrim, 2 utgave, PDC Tangen as, Oslo

Artikler:

Pål Nymoen og Dag Nævdal, «Hva blir borte av det vi ikke ser?», *Årlig tap og skade på kulturminner under vann, En status rapport med kartlegging av omfang, og forslag til langsiktige overvåkningsprogram*, Norsk Sjøfartsmuseum, Oslo Kopisten AS, 2006

Ivar Aarrestad, *Desimering av kulturminner under vann*,

http://www.okokrim.no/aktuelt_arkiv/miljokrim/magasinet/2006-2-3/page17.html, sist lest 10.05.10

Lover:

Kulturminneloven, Lov om kulturminner, 9.juni 1978, nr 50

Alminnelig borgerlig Straffelov (Straffeloven), 22. Mai 1902, nr 10

Offentlig dokumenter:

Nordmøre Tingrett, *Domsavgjørelse*, 12.januar 2005, Kristiansund

Brev fra Vitenskapsmuseet til Nordmøre Politikammer *Mulig brudd på kulturminneloven § 14*, 24.01.01, Trondheim

Aviser:

Avisen Tidens Krav, Ole T. Strand *SEFO skal etterforske ransaking*, s 12, tirsdag 15.oktober 2002, Kristiansund

Avisen Tidens Krav, Ole T. Stand “*Tre år langt mareritt over*”, s 6-7, torsdag 13.januar 2005, Kristiansund

Tidens Krav, Bjørn Ove Angvik, “*Potteskår for millioner*”, Printet avisartikkel, ukjent dato

Tidens Krav, Maria Røbech Lillebo, “*Spennende funn I havna*” Printet avisartikkel, ukjent dato

NRK Innenriks, Pål Kristian Lindseth, “*Opprørt over trussel om anmeldelse*”, publisert 20.07.2004 07.59, oppdatert 20.07.2004 11.41, Printet internettkilde (ikke lenger tilgjengelig på nett)

Nettavis:

Tidens Krav nettavis, Tore Dyrnes, “*Måtte vike sete*”, publisert 06.11.2005 ~10.48, oppdatert 06.01.2005 kl 12:03, <http://www.tk.no/nyheter/article1399330.ece>

Arbeidsnotater:

David Tuddenham, “Brudd på kulturminneloven § 14 – sak mot tiltalte Kristiansund”

Intern dokument, Vitenskapsmuseet, skrevet 2001, Trondheim

Intervju:

Intervju med Pål Nymo, Marin arkeolog Norsk Sjøfartsmuseum Oslo, over telefon, 14. april 2010

Intervju med Ivar Aarrestad, Riksantikvaren Oslo, over telefon, 14. april 2010

Intervju med David Tuddenham, forsker Vitenskapsmuseet Trondheim, 15. april 2010

Intervju med May Britt Berg, politiadvokat Kristiansund politikammer, over telefon, 16. april

Intervju med Nils Aukan over telefon, tidligere politimann Kristiansund politikammer, 27. april
2010

E-post:

E-post korrespondanse May Britt Berg, e-post mottatt 22. April 2010 14:46

E-post korrespondanse May Britt Berg, e-post mottatt 7 May 2010 14:32

Vedlegg 1: Domsavgjørelse

NORMØRE TINGRETT

gjør vitterlig:

Nordmøre Tingretts dom av 12. januar 2005

År 2005 den 6. januar ble rett holdt i tingrettens lokaler i Kristiansund

Rettens forman: Tingrettsdommer Rolf B. Merckoll

Meddommere: Erling Mikalsen

Gerd B. Solvang

Som begge har avgitt forsikring før og er kjent med domstollovens §§ 106 og 108

Protokollfører: Rettens formann

Sak nr: 04M – 00752

DEN OFFENTLIGE PÅTALEMYNDIGHET

mot

“Tiltalte”

Aktor: Politiadvokat May Britt Berg

Forsvarer: Advokat Steinar Wiik Sørvik

Etter rådslagning og stemmegivning for lukkede dører ble det den 12. januar for åpne dører avsagt slik:

dom:

“Tiltalte” er født den 24.10.1953. Han bor i Kristiansund. Han er av brannmann yrke og har en inntekt på kr 320.000.-. Han er ugift og har ingen forsørgelsesbyrde. Han er ikke tidligere straffet eller bøtelagt.

Nordmøre og Romsdalen politidistrikt har den 04.06.2004 satt “tiltalte” under tiltale ved Nordmøre tingrett for overtredelse av:

I Straffeloven § 255

for i hensikt derved å skaffe seg eller andre en uberettiget vinning, rettsstridig å ha anvendt, pantsatt, forbrukt eller på annen måte tilegnet seg en løsørejenstand som han hadde besittelsen av, men som helt eller delvis tilhørte en annen, eller forføyet over penger han hadde innfordret for en annen eller som på annen måte var betrodd ham.

Grunnlag for følgende forhold:

I perioden 1989 til januar 2002 i Kristiansund, beholdt han som sitt eget en rekke skipsfunn i form av flasker, krukker, keramikk, skipsklokker, byggeplater, kritt Piper med mer som han hadde tatt opp under dykking i blant annet Kristiansund havn og Molde havn. Gjenstandene tilhørte den norske stat da gjenstandene var mer enn 100 år gamle.

II Kulturminneloven § 27,1. straffealternativ, jfr § 14,3. ledd, 1.punktum, jfr 1.ledd

hvorefter finner av båter, skipsskrog, tilbehør, last og annet som har vært ombord eller deler av slike ting, som er mer enn hundre år gamle, plikter å melde funnet til vedkommende politimyndighet på stedet eller til vedkommende myndighet etter loven.

Grunnlag for følgende:

I tiden fra 1989 til januar 2002, unnlot han å melde de i post i nevnte skipsfunn til politiet, Bergen Sjøfartsmuseum eller Vitenskapsmuseet ved NTNU i Trondheim.

Det er i tillegg nedlagt påstand om inndragning av følgende gjenstander:

Videre inndras følgende gjenstander til fordel for staten som rette eier, jf straffeloven § 35, jf § 37 d:

- grønn flaske ca 1850
- grønn flaske – 1820-1850
- ~~messing klokke – Fram 1885~~ (strøket av møtende aktor 05.01.05)
- ~~byggplate 1890~~ (strøket av møtende aktor 05.01.05)
- stjernepanne
- trønderkeramikk 1867
- trønderkeramikk 1866
- trønderkeramikk 1860
- diverse kritt Piper, pipeleire, pipehoder
- kritt pipe i skrin 1720-175
- ~~Mørk støpt flaske J Fandervahl & co – Delfshavnen~~ (strøket av møtende aktor 05.01.05)
- Håndblåst flaske – 1750-1800
- ~~Mørk flaske ca 1850~~ (strøket av møtende aktor 05.01.05)
- Mørk flakes tidlig 1700
- Brun flaske ca 1850
- Grønnbrun flaske ca 1800
- Grønn flaske ca 1850
- Løkflaske/ pæreflaske – 1690-1720
- Brun flaske - 1700-1800
- Brun flakes 1850
- ~~Lys flaske 1800~~
- ~~Lys flaske ca 1850~~
- Grønn flaske 1850
- “Amfora” keramikk
- “Amfora” keramikk
- Olivenkrukke
- Brun flaske 1850
- ~~Skipsklokke~~
- Lommelerke ca 1700

- **Byggplate 1898**

Samtlige gjenstander ble beslaglagt av politiet 23.01.02

Hovedforhandling ble holdt i rettens lokaler i Kristiansund den 6 og 7. januar 2005. Tiltalte møtte og ga forklaring. Det ble ført 9 vitner og foretatt slik dokumentasjon som fremgår av rettsboken.

Aktor la ned slik påstand:

1. Tiltalte dømmes i samsvar med tiltalebeslutningen til en ubetinget bot stor kr. 20.00,- subsidiært 20 dagers fengsel. Ved eventuell soning tilkommer tiltalte 1 dags vareteks-fradrag.
2. Tiltalte må tåle inndrag i forhold til staskassen jfr. Strl. §37, 39, av beslag nr. 3, 4, 8, 9-11, 12, 13 og 30, 14,16,18,19, 21, 22, 23a, 23b, 26, 27, 28, 29, 31 og 34.
3. Tiltalte dømmes til å betale saksomkostninger til det offentlige fastsatt etter rettens skjønn

Forsvareren la ned slik påstand:

Tiltalte frifinnes, subsidiært anses han på mildeste måte.

Retten bemerker:

Retten legger følgende til grunn for sin avgjørelse:

Tiltalebeslutningen omfatter to forhold. Post II gjelder unnlatt melding av funn av gjenstander som har vært om bord i eller på annen måte kan knyttes til et skip jfr. Kulturminneloven § 14, mens post I omfatter underslag av de samme gjenstander jfr. Straffeloven § 255.

Saken strekker seg over en periode fra 1989 til januar 2002. Ved ransakingen og beslaget hjemme hos tiltalte den 23. januar 2002 ble det observert over 2000 gjenstander, i det alt vesentlige flasker, funnet i sjøen av tiltalte og tatt opp av ham under dykking.

Sakkyndig vitne, forsker marinarkeolog v/Norsk Sjøfartsmuseum Pål Nymoen var med politiet

under ransakingen og bistod med utvelgelsen av hvilke gjenstander som skulle beslaglegges. Etter en vurdering ble det foretatt totalt 36 beslag hos tiltalte den 23. januar 2002. Nymoen fortalte i retten at han i sin vurdering i denne sammenhengen kun la vekt på om gjenstanden med sikkerhet kunne anslås til å være over 100 år.

I tillegg til gjenstander funnet i vann ble det hos den tiltalte og beslaglagt annet bevismaterialet (datamaskin og dykkerlogger).

Hva som faktisk ble beslaglagt og som danner grunnlag for tiltalen fremgår av beslagsrapporten datert 24.01.2002. Inndragningspåstanden til påtalemyndigheten er i samsvar med beslagsrapporten med unntak av følgende beslag som ikke direkte er knyttet til kulturminneloven: Datamaskin (beslag 1) og 5 permer med dykkerlogger (beslag 2 og 7).

Under forhandlingen frafalt aktor følgende beslag (nummereringen knytter seg til beslagsrapporten):

Beslag nr.	5 (messingklokke “Fram”)
	6 (byggeplate datert 1890)
	15 (Brun flaske)
	17 (Brun flaske)
	24 (Blank flaske)
	25 (Blank falske)
	32 (stempel)
	33 (skipsklokke)
	35 (Byggeplate 1898)
	36 (Byggeplater – broskilt)

Beslaget og derved tiltalen omfatter etter dette følgende gjenstander:

Diverse flasker (beslag nr. 3- 4, 16, 18- 23, 26, 31 og 34)

Diverse kritt Piper (beslag nr. 12-14 og 30)

Diverse keramikk-krukker og deler av porselen (beslag nr 8- 11 og 27- 29).

Skyldspørsmålet:

Påtalemyndigheten ved aktor og tiltaltes forsvarer i sine innledende bemerkninger for at spørsmålet i saken knytter seg til hvorvidt de hos tiltalte beslaglagte gjenstander omfattes av kulturminneloven § 14, 1 ledd og det påhviler meldeplikt for finneren etter bestemmelsens 3 ledd. Forsvarer har anført at de beslaglagte gjenstandene er eierløse og dermed rettmessig kan beholdes av finneren. Retten vil inngående drøfte spørsmålet nedenunder.

Kulturminneloven § 14, 1 ledd lyder:

Staten skal ha eiendomsretten til mer enn hundre år gamle båter, skipsskrog, tilbehør, last og annet som har vært ombord eller deler av slike ting når det syntes klart etter forholdene at det ikke lenger er rimelig mulighet for å finne ut om det er noen eier eller hvem som er eier.

I forarbeidene til kulturminneloven § 14, Ot.prp.nr 40 (1973-74) side 1-2 fremgår at det ikke er nødvendig å bestemme hvorfor gjenstanden var ombord i skipet/båten, selv besetningens eiendeler faller inn under bestemmelsen og det er likegyldig om gjenstanden er frivillig kastet eller dumpet over bord jfr. Jørn Holme «Kulturminnevern» kapittel 7.5.1.3

Kulturminneloven § 14, 3 ledd lyder:

Finner av ting nevnt i første ledd plikter å melde funnet til vedkommende politimyndighet på stedet eller til vedkommende myndighet etter loven her. Når staten er eier kan vedkommende myndighet – etter at funnet er undersøkt – overlate det helt eller delvis til finneren eller grunneieren.

I ansvarsforskriften av 02.09.1979 er rette myndighet etter kulturminneloven § 14, 3 ledd følgende instanser:

Norsk teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) Vitenskapsmuseet, Tromsø Museum ved Universitetet i Tromsø, Norsk Sjøfartsmuseum, Stavanger Museum og Bergen Sjøfartsmuseum er rette myndighet etter følgende bestemmelser i kulturminneloven.:

§14 tredje ledd, første og annet punktum, motta melding om funn, og avgjøre om funn kan overlates til finner eller grunneier for så vidt gjelder andre skipsfunn nevnt under § 1 nr.3.

Kulturminner under vann som ikke stammer fra skipsfunn reguleres ikke av § 14, men eventuelt av bestemmelsene i § 4 (automatisk fredete kulturminner) eller av statens eierrett til løse kulturminner

etter § 12 jfr. Jørn Holme i «Kulturminnevern» pkt. 7.5.1.10.

Det er ikke omtvistet at de gjenstander som saken omfatter alle er over 100 år og derved kan omfattes av kulturminneloven § 14 om vilkårene ellers er tilstede, det er heller ikke omtvistet at § 1 om statens eiendomsrett til tilfeldige funn ikke kommer til anvendelse i saken i det de er beslaglagte gjenstander ikke faller inn under beskrivelsen i § 12, 2 ledd litra a – c. Bestemmelsen § 4 om automatisk fredete kulturminner er heller ikke aktuell i denne saken.

De konkrete saker som er omtalt av Jørn Holme i «Kulturminnevern» pkt. 7.5 om skipsfunn omfatter i de vesentlige gjenstander funnet under dykking på eller i ubetinget nærhet til skipsvrak. Retten vil imidlertid i denne forbindelse understreke at det ikke er noe krav etter § 14 at gjenstanden befinner seg på og/ eller i nærheten av et skipsvrak for at den skal kunne rubriseres som «skipsfunn».

Poenget er at det i slike tilfelle kan by på bevismessige problemer å fastslå om gjenstanden stammer fra et skip og derved omfattes av kulturminneloven § 14, eller om den kommer fra land og derved faller utenfor samme lov.

I særdeleshet når funnet er gjort i sjøen, men nær land der det har vært eller er bebyggelse og/ eller annen menneskelig aktivitet ikke minst når funnet som i denne sak, omfatter gjenstander som typisk kunne vært brukt både av besetningen om bord på skip (eks. Piper eller emballasje som flasker o.l.) og i ordinære husholdninger på land.

Påtalemyndigheten synes å ha den formening at alle funn i sjøen av gjenstander som er eldre enn 100 år omfattes av meldeplikten i kulturminneloven § 14 og begrunner dette med at det følger av forvaltningspraksis. Retten finner ikke at det er grunnlag for en slik utvidet lovforståelse og viser til Jørn Holme i «Kulturminnevern» pkt. 7.5.1.10.

Konsekvensen av dette blir derved at om funnet ikke omfattes av kulturminneloven kan gjenstanden om den er oppgitt av eieren rettmessig okkuperes av finneren. Om gjenstanden ikke er eierløs, men mistet, omfattes den av reglene i lov om hittegods av 29. mai 1953 jfr. Jørn Holme i «Kulturminnevern» pkt. 7.5.1.10. som er av samme oppfatning.

Skyldkravet i kulturminneloven § 14 er uaktsomhet idet loven erklærer unntatt melding om

skipsfunn straffbart også i den uaktsomme form jfr. Kulturminnelovens § 27 etter § 14 er imidlertid vilkåret om at gjenstanden stammer fra et «skipsfunn» en ren objektiv straffbarhetsbetingelse.

Saken oppfattes av retten som meget spesiell og det er lite praksis på området. Dom av Ofoten herredsrett av 4. september 2001 og som ble fremlagt av forsvarer omfatter ikke brudd på kulturminneloven selv om saken har noen begrensende likhetstrekk med denne sak.

Sentralt i saken har vært gjennomgang av tiltaltes omfattende dykkerlogger. De fleste av gjenstandene er avfotografert i loggen. I loggen er dessuten funnsted angitt samt tidspunkt for dykket og individuell beskrivelse og aldersdatering av gjenstanden.

For den videre vurderingen av skyldspørsmålet finner retten det hensiktsmessig å forta en kort gjennomgang av tiltaltes dykkehistorie og bakgrunn for den omfattende samling av gjenstander som han har skaffet seg i løpet av sin dykkerkarriere.

Tiltalte begynte å dykke i 1973. Han tok dykkerkurs i militæret i 1974. Han har vært medlem av Kristiansund dykkerklubb siden 1974. Han har vært medlem i Nordmøre historielag i 15 år og kjenner godt til kulturminneloven og § 14 og meldeplikt ved skipsfunn og om fartøyvern.

Opplæring i kulturminneloven blir gitt som en del av enhver dykkerutdannelse, noe de av vitnene som selv er aktive dykkere bekreftet under sine forklaringer.

Selv oppgir tiltalte at han ikke har vært med på dykkerturer til vrak i regi av klubben og at han dykker mest for seg selv eller sammen med andre medlemmer som har lik interesse som ham i å finne gamle flasker. Han forklarte i retten at gjenstander som er kastet fra skip omfattes av loven, dette har han visst om lenge, men oppga at det han selv har samlet på kommer fra land og viste til at sjøen frem til ganske nylig har blitt brukt som søppelplass.

Forsvarer fremla utdrag fra Molde byhistorie bind 2 side 205, sitat:

Fjæra var vanskelig å holde ren. Havnekommisjonen krevde i 1884 at all slags avfall fra skip, brygger og sjøbuer skulle føres helt ut på fjorden «forbi fjære og havne». Mulkten var fra 4 til 40 kroner og forbudet ser ut til å ha virket.

Fra tiltaltes dykkerlogg i mars 1993 siteres:

Først ble vi innkalt til møte med havnefogden. Han lurte sterkt på hva vi egentlig gjorde der, etter at vi hadde snakket sammen ville han ha ting til en permanent utstilling i havnevaktbygn. Dette skulle vi ordne. Han sa rett ut at det var for jævlig at alt mar.ark.materiale havnet i Kristiansund. Videre skulle han skaffe båt, og vi ble vis et dumpefelt i fjorden på 44.49 meters dyp. Der ville han sende oss! Så dykket vi fra Lønseth kaia igjen og fant en rekke flasker som i dag, var spesielt fine.

Det fremgår av loggen at havnefogden stilte med båt til hjelp under dykkingen på dumpefeltet. Det ble i tillegg til noen flasker funnet diverse krukker som havnefogden ønsket å beholde. Disse er opplyst å være utstilt i Molde havnevesen. Det er ikke ført bevis for at gjenstandene funnet i Molde havn stammer fra skipsfunn. De beslaglagte gjenstander kan like godt være fra land og dumpet slik som beskrevet over. Tiltaltes kontakt med havnefogden, åpenheten rundt dykkingen og de plasser som dykkene foregikk på understreker etter rettens oppfatning dette. Uansett skal enhver rimelig tvil komme tiltalte til gode.

På et av dykkene til Molde fant tiltalte og kollega Waage 2 skipskanoner. Dette funnet er som uten tvil var et skipsfunn etter kulturminneloven § 14 ble på behørig måte meldt til Vitenskapsmuseet i Trondheim og er nå registrert i sjøfunnregisteret i flg. Pål Nymoen.

Det sakkyndige vitnet Pål Nymoen beskrev havna i Kristiansund som et kulturhistorisk skattekamer. Årsaken til dette er blant annet den naturlige dybden i havn og gjenstander derved har blitt bedre bevart enn om det hadde vært foretatt mudring. I tillegg kommer Kristiansunds lange historie med innflytelse over flere hundre år andre land i forbindelse med handelstrafikken. I tillegg ble havnen brukt som dumpeplass for byggemateriale og rester av boligmasse etter brannen i Kristiansund i april 1940. De beslaglagte flasker ble av ham beskrevet som den tids emballasje, bildene av beslagene i fremlagt fotorapport viser gjenstander som var en del av dagliglivet fra den aktuelle tidsepoken.

I denne sammenheng bemerkes at forvaltningsmyndigheten kunne ha foretatt områdefredning av havna i Kristiansund etter kulturminneloven § 19 og derved brakt klarhet i de tvilstilfelle som kan oppstå ved løsfunn eller fastsatt med bindene virkning hva som er løse kulturminner etter kulturminneloven § 14 ved en analogisk anvendelse av bestemmelsen i kulturminneloven § 12, 2. ledd 1 pkt. Jfr. Jørn Holme i «Kulturminnevern» pkt. 7.5.1.2.

Intet av dette er gjort og Nymoen fortalte i retten at han stolte på at lovverket var tilstrekkelig til å ivareta kulturminnene.

Det er ikke ført bevis for at gjenstandene funnet i Kristiansund havn stammer fra skipsfunn. De beslaglagte gjenstander kan like godt være fra land og kastet som en del av datidens renovasjon. Uansett skal enhver tvil komme tiltalte til gode.

Etter kulturminneloven § 14, 3 ledd påhviler meldeplikten finneren av gjenstanden. Vedkommende må derfor foreta et skjønn om funnet er et skipsfunn som eies av staten og derved meldepliktig etter § 14, 3 ledd eller om funnet er et løsfunn som stammer fra land og derved unntatt fra meldeplikten og statens eiendomsrett.

I beslagrapporten omtales 3 beslag av kritt Piper, eller funnet i havnebassenget i Kristiansund. Fra Kristiansunds historie bind 2 side 114 som ble framlagt siteres:

Det samme året ble det innført 12.312 tobakkspiper, trolig kritt Piper. Først når en tenker på at fogderiet, kvinner, menn og barn i regnet i alt tellet 15.087 sjeler i 1769, vil en forstå hvor fantastisk denne importen av tobakk var.

Vitnene Tuddenham og Nymoen bekreftet at kritt pipefunn i havnebassenget i Kristiansund var svært vanlig. Piperester ble gjerne funnet sammen med annet materiale. I Tidens krav 24. desember 2002 annonseres den tradisjonelle juledags-cupen i undervannsjakt. Deltakerne skal møte fram på piren og dykking fremgår i havnebassenget. Fra notisen siteres:

Premiering for beste mobil og kritt pipefunn.

Vitnet Nils Aukan var med på å starte Kristiansund dykkerklubb i 1965. Han fortalte at han har vært marin-arkeologisk oppmann i dykkerklubben fra midten av 1970 årene og er det ennå. Dette innebærer at han er kontaktmann med NTNU i Trondheim.

Pål Nymoen beskrev i sin forklaring Nils Aukan som en pioner innen marinarkeologi. Aukan ble av retten oppfattet som en person med omfattende kunnskap om marinarkeologi, han har vært personlig interessert i feltet siden 1969. Han har vært med på både havneutgravinger og registrering av skipsvrak, dessuten foretatt små registreringer rundt i området blant annet ved Tustna.

Selv om det i utgangspunkt er finneren som har meldeplikt etter kulturminneloven § 14, 3 ledd legger retten til grunn at det i Kristiansund dykkerklubb foregikk slik at når en dykker fant en spesiell gjenstand under et dykk tok han den med til Nils Aukan, enten til hans bosted eller til klubblokalet for å få gjenstanden datert.

Aukan registrerte så på vegne av finneren de funn han mente var av interesse. Aukan fortalte at det ved hvert funn måtte foretas en vurdering om gjenstanden var meldepliktig eller ikke. I retten viste Aukan frem registreringsprotokoll og forklarte hvordan prosessen foregikk. Pål Nymoen bekreftet at denne registreringen tilfredsstilte kravene til meldeplikt etter kulturminneloven § 14, 3 ledd.

Pål Nymoen fortalte at det etter hvert ble så mange meldinger om funn at han forsøkte å få til en nedtrapping av innmeldingene da det ble for mye å håndtere.

Av Aukans forklaring fremgikk at han hadde registrert en omfattende samling kritt Piper, funnet under dykk i havnebassenget. Funnene var gjort av ham og av andre i klubben. Tiltalte fant selv et spesielt pipehode under ett dykk i 1994. Dette visste han frem til Aukan som registrerte funnet. På grunn av de omfattende pipefunn i havnebassenget oppfattet retten det slik at kun spesielle og særegne Piper ble registrert, ikke fordi de ble vurdert som skipsfunn, men mer av en ren kulturhistorisk interesse. Retten finner på bakgrunn av drøftelsen ovenfor at det ikke er bevist at de beslaglagte kritt Piper stammer fra skipsfunn.

Tiltalte og vitnene, og som alle er medlemmer av Kristiansund dykkerklubb, forklarte seg alle sammen likt om hvilken praksis som ble fulgt i klubben mht. datering av funn og eventuell registrering. Ingen av vitnene hadde selv foretatt melding av funn. Alle funn ble imidlertid vist frem i klubben og til Nils Aukan for datering og eventuell registrering.

Tiltalte fortalte i retten at han i hele perioden tiltalen gjelder hadde vist frem gjenstander han har funnet for å få dem datert og vurdert av Aukan. Av loggen fremgår det at Aukan dykket sammen med tiltalte i havnebassenget i Kristiansund og funnet kritt Piper, pottar og flasker. Tiltalte fortalte at det aldri ble reist spørsmål om registrering av disse funn, en påstand som ikke ble tilbakevist av Aukan.

Følgene utdrag fra dykkerloggen:

*Lommelerke funnet august 1989 ved Øverlandbrygga i Markussundet. Fra loggen siteres:
«Var oppom Nils Aukan etter dykket for å bestemme det vi hadde funnet».*

*Olivenkrukke funnet februar 1990 i Smedvika ved Nordlandet. Sitat fra logg:
«Vinkrukke 1800-talls nesten hel + noen 1900 flasker + endog spansk leirkrukke (om lag 5-6 liter) fra 1600-1700- Det sa Nils Aukan da vi var oppom etter dukk».*

Flaske. Funnet mars 1992 ved Rolfsen brygga i Kristiansund havn. Flasken lå sammen med ordinært søppel. Nils Aukan har datert flasken til 1810, friblåst (håndblåst flaske). Vist frem i dykkerklubben. Dykket rett utenfor land til maks 9,5 m. Opprinnelsesland ukjent. Masse ting som foregikk på land. Aasnes flasken på bildet er fra før 1883.

Flaske tatt opp i mars 1992 rett i havnebassenget i Kristiansund. Funnet under kaia (gamle pilarene). Fra loggen siteres: «Senere fant jeg utrolig nok en hel flaske fra 1860 omtrent. At det ligger slike der er hel ennå er utrolig etter all dykkingen der».

På bakgrunn av bevisførselen finner ikke retten det bevist at de gjenstander som er beslaglagt hos tiltalte stammer fra skipsfunn. Enhver rimelig tvil om spørsmålet skal komme tiltalte til gode og tiltalte blir å frifinne på begge tiltaleposter.

Avgjørelsen for rettens bevisvurdering har vært type av funn, funnsted, åpenheten rundt tiltaltes dykking, at funnene ble vist frem i klubben og lagt ut på hans nettside og at tiltaltes oppfatning av regelverket fremsto som gjennomtenkt og i tråd med hva som ble opplyst å være informasjon sportsdykkere får under dykkeropplæringen og at denne oppfatningen ble delt av de andre sportsdykkerne som vitnet i saken.

De beslaglagte gjenstander blir å tilbakelevere tiltalte.

Dommen er enstemmig.